

Szomszéd Orsolya - Fail Ágnes,
Balogh Enikő - Baraté Edina - Nagy Tímea

Családok és környezetvédelem

Bevezetés

Tanulmányunk azt a környezetvédelemmel foglalkozó reprezentatív felmérést mutatja be, melyet 2020 márciusában végeztünk a Századvég Alapítvány közreműködésével. Kutatásunk elsődleges célja a magyar emberek környezettudatosságának felmérése volt. Kíváncsiak voltunk arra, milyen a családok környezetvédelemhez való viszonya. A témához kapcsolódó általános hozzáállást követően tehát a személyes érintettséget is vizsgáltuk.

Hipotézisünk szerint a magyar családok környezettudatosak, odafigyelnek a környezetvédelemre. Minden napjaikban törekednek a környezeti terhelés mérséklésére és gyermekeiket is ebben a szellemben nevelik. Feltételeztük, hogy a fiatalabb korosztály érez nagyobb személyes felelősséget a környezetért.

Szakirodalmi áttekintés

Az elmúlt néhány évtizedben jelentősen megnőtt a környezet terhelése, a természeti erőforrások kiaknázása, a globális klímaváltozás kockázata. A probléma nyilvánvalóan nemcsak nemzeti szintű, hanem globális összefogást igényel. Ez a változás nem újként jelent meg, hiszen már az ipari forradalmak során is jelentősen megnőtt az emberi beavatkozás mértéke. Az éghajlat megváltozását kizárólagosan nem csak az emberi tevékenységek befolyásolják, hiszen vannak természetes okai is, mint például a földkéreg változása, vulkanikus tevékenység, vagy naptevékenység (Faragó et al. 1990: 13). Az azonban kétségtelen, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátásával, erdőirtással, fosszilis anyagok égetésével, vagy vízszennyezéssel elkerülhetetlen gazdasági és társadalmi hatásokkal kell szembenézni. Az ember ezekhez az éghajlati feltételekhez alkalmazkodott, emiatt a társadalmaknak számos kiszámíthatatlan következménnyel kell szembe néznie, többek között a tengervízszint emelkedésével, betegségek gyors

terjedésével, valamint menekültválság kialakulásával. Az emberiségnek alkalmazkodnia kell a környezet változásaihoz, amely a fenntartható fejlődéssel lehetséges. Ennek célja, hogy összehangolja a környezetet és a fejlődést.

A klímaváltozás fontosságát bizonyítja, hogy az utóbbi években számos nemzetközi szervezet – többet között az ENSZ, EU, WHO, IPCC – hirdett meg és folytat klímapolitikát. Az Európai Unió országaiban az Eurobarometer 1999 óta kutatja a környezettel kapcsolatos attitűdöket, illetve 2008-tól rendszeresen rákérdez a klímaváltozás hatásaira.¹ Magyarországon 2020-ban elkészült a Klíma- és Természetvédelmi Akcióterv, amelynek célja, hogy hazánk 2050-re klímasemleges ország legyen.

A klímaváltozás témakörén belül divatos fogalom má nőtte ki magát az ökológiai lábnyom kifejezés, amely az éghajlatváltozás nem környezetszennyezés alapú megközelítése, hanem az emberi fogyasztás és környezet közötti kapcsolatot fejezi ki.

¹Eurobarometer kutatásai a klímavédelemmel és a környezettel kapcsolatban elérhetőek az alábbi linkeken: https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/support/docs/report_2019_en.pdf
https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_409_en.pdf

Grace Kam Chun és Saeed Banihashemi definíciója jól leírja ezt a kifejezést: „Mivel a bolygó manapság a természeti erőforrásokat az áruk és szolgáltatások előállításában gyorsabban fogyasztja, mint ahogyan a környezet képes regenerálódni, ezért sürgősen szükség van stratégiákra az ökológiai eszközök hatékonyabb kezelése érdekében. Ezért mutatókra van szükségünk a Föld jelenlegi teherbíró képességének bemutatására. A lábnyom mennyiségi mutató a természeti erőforrások mérésére, és arra szolgál, hogy felmérje az emberi tevékenységeknek a globális fenntarthatóságra gyakorolt hatását, általában globális hektárban kifejezve (gha)” (Ding és Banihashemi 2017: 44).² Fontos még megemlíteni a biokapacitást, amit gyakran az ökológiai lábnyommal együtt szoktak említeni. Ez jelképezi azt a területet, amely maximálisan rendelkezésre áll arra a célra, hogy a termékek, szolgáltatások iránti igényünket megtermeljük (Benedek et al. 2012: 7-10).

A bekövetkezett környezeti átalakuláson sajnos már nem áll módunkban változtatni, de tudunk tenni a földünk jövőjéért. A klímaváltozás elleni küzdelemben megoldásként szolgálhat a fenntarthatóság és a környezettudatosságra való nevelés. Fenntartható fogyasztás: közösségi, vállalati és egyéni kibúvó stratégiák című tanulmány szerint elengedhetetlen, hogy vállalati, közösségi és egyéni szinten is legyen cselekvés a környezet érdekében (Csutora et al. 2012: 41-88). A vállalatok szemszögéből nézve a környezetbarát technológiák, a környezetbarát gyártás bevezetése a profit visszaesésével párosul, emiatt ellentét van a fenntarthatóság és a gazdasági fejlődés között. Azonban fontos tudni, hogy nemcsak a cégek egyedül felelősek, hanem a társadalom és az egyén is, ahol szintén jelentkezik a kibúvó magatartás, amikor az egyén saját lelkiismerete megnyugtatója miatt marginális cselekvéseket végez a környezettudatosság nevében, de igazából gyakorlati haszna nincs. A fenntarthatóság szempontjából nemcsak a vállalatok gyártási folyamatának megreformálása fontos, hanem a háztartások

mindennapi fogyasztására is oda kell figyelni, mert a legnagyobb ökológiai lábnyommal rendelkező termékcsoportok a ruha- és az élelmiszeriparban vannak. Ezen belül a hús- és a tejtermékeknek magas, míg a zöldség- és a gyümölcstermesztésnek viszont alacsony az ökológiai lábnyoma. „A kevesebb hús, különösen a vörös hús és több zöldség, illetve növényi alapú élelmiszer fogyasztása kulcsfontosságú az élelmiszer-fogyasztásból származó ökológiai lábnyom csökkentésében” (Vetőné 2012: 133).

Nagy jelentőséggel bír az, hogy a társadalomban elérhetőek legyenek a megfelelő információk, illetve már gyermekkorban megkezdődjön a környezettudatosságra való nevelés. A NAT is kiemeli a nevelés fontosságát, vagyis azt, hogy a diákoknak meg kell ismerkedniük a környezeti válságot előidéző okokkal, ugyanakkor szükséges az aktív részvétel is az értékmegőrző tevékenységekben, amely által ki fog alakulni a környezetvédő attitűd. Ha pedig környezettisztelő közegben élünk, akkor az egyes generációk között lehetőség adódik a helyes magatartásminták átadására (Csenger 2012: 181-194). Fontos, hogy az iskolák is érezzék a környezeti nevelés fontosságát, hiszen a család után az iskola látja el a nevelés kulcsfontosságú szerepét.

Changing Family Habits: A Case Study Into Climate Change Mitigation Behavior in Families című tanulmány vizsgálata szerint a környezettudatos életmódhoz a családok körében elengedhetetlen, hogy a tagok együttműködjenek és egyfajta közös misszióként tekintsenek a környezettudatos életmódra, ami elősegíti a családi egység megerősítését is (Leger és Pruneau 2012: 77-87).

Egy hazai sikeres példa, amely nagymértékben segíti a családokat a környezettudatosság útján, a GreenDependent Fenntartható Megoldások Egyesülete és a Nagycsaládosok Országos Egyesülete által 2011-ben közösen elindított „Kislábnyom” program,³ amely nagyon fontos megállapításokat közöl. Sokszor elhangzik kritikaként a nagycsaládosok irányába, hogy ők igazából nem

²2008-ban Magyarország ökológiai lábnyoma 3,59 gha volt. (Benedek et al. 2012 10)

³http://kislabyom.hu/sites/default/files/letolt/csaladi_utmutato_web_1.pdf

⁴A program sikerességét bizonyítja, hogy amíg az ország átlagos karbon lábnyoma 5,7 tonna/év/fő, addig a 21 legjobban szereplő háztartás karbon-lábnyoma 2 tonna/fő/év.

lehetnek „zöldek”. Ez a program kiváló ellenpélda és bizonyíték arra, hogy a nagycsaládos emberek kifejezetten környezettudatosak. Fontos megállapítás, hogy a klímaváltozás elleni küzdelem és a környezettudatos magatartás irányába való

elmozdulásban csak úgy érhetőek el jelentős sikerek, ha alulról történik az építkezés, tehát a nemzet legkisebb egysége, a család hétköznapijaiban jelen van a környezetért felelős magatartás.

A módszerről

A Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért telefonos kérdőíves, reprezentatív közvéleménykutatása során 2020 év elején 1000 főt kérdeztünk meg a környezetvédelemmel kapcsolatban. Az elemzés SPSS statisztikai adatelemző programmal készült.⁵ A kérdőív két kérdésére támaszkodva három klaszterre, azaz csoportra osztottuk a válaszadókat. Ennek alapján elkülönítettük a 'környezetvédelem iránt elkötelezett' válaszadókat, akiket komolyan foglalkoztat az ügy, az 'érdeklődők' táborát, akiket érdeklődéssel tölt el a téma, de nem szentelnek neki komolyabb figyelmet, valamint az 'ignorálók, szkeptikusok' csoportját, akiket a környezeti kérdések egyáltalán nem foglalkoztatnak, azok iránt nem mutatnak érdeklődést.

Elemzésünkben e klaszterek alapján vesszük sorra a demográfiai adatokat, majd a környezetvédelem, a környezetszennyezés és a klímaváltozás témáival foglalkozunk. Tanulmányunkat a megkérdezettek személyes érintettségének kérdéskörével zárjuk, hogy képet adjunk róla, mi, magyarok mennyire vagyunk környezettudatosak.

Az országos, területileg, kor, nem és végzettség szerint reprezentatív mintában szereplő megkérdezettek 53,1%-a nő, 46,9%-a férfi. Korosztályok tekintetében 15-18% körüliek az arányok minden 10 éves korintervallumban, kivéve a 60 éven felüliek csoportját, akik a válaszadók 31,5%-át teszik ki. A megkérdezettek 23,8%-a maximum 8 általánost, 21,6%-a érettségi nélküli középfokú végzettséget szerzett; 33,4%-uknak érettségije, míg további 21,2%-uknak diplomája van. A kutatásban résztvevők 17,9%-a budapesti, 14,7%-uk

megyeszékhelyen, 39,3%-uk egyéb városban, míg 28,1%-uk községekben, falvakban él. Többségük Budapestről és Pest megyéből származik (28,1%). Régiós bontásban a válaszadók 28,1%-a közép-magyarországi, 18,9%-a az észak-alföldi, 13,8%-a dél-alföldi, 12,2%-a az észak-magyarországi, 10,5%-a a közép-dunántúli, 9,8%-a a dél-dunántúli, míg 6,7%-a a nyugat-dunántúli régióból származik. A kutatásban résztvevők 63,8%-a kertesházban, 18,1%-a társasházi lakásban, 13,6%-a panellakásban lakik. Otthonukat tekintve 39,5% él minimum 100 nm-en, 21,3% 71-99 nm-en, 24,4% 51-71 nm-en, 14,8% pedig 50 nm alatt. A megkérdezettek 30,6%-a kétfős, 22%-a háromfős, 19,5%-a egyfős, 17,1%-a négy fős, 10,8%-a pedig minimum ötfős háztartásban él. Kutatásunk résztvevői között 41,9% a házaspár, 21,4% a nőtlenek, hajadonok, 13,4% az élettársi kapcsolatban élők, 11,9% az özvegyek és 11,4% az elváltak aránya. A megkérdezettek közül 30% gyermektelen, 70% gyermekes. Közülük 29,5%-nak egy, 46,8%-nak kettő, 17,6%-nak három és 6,1%-nak legalább négy gyermeke van. A gyermekesek egyharmadának 18 éven aluli gyermeke van. A megkérdezettek 52%-a nyilatkozta, hogy beosztással jól kijön, 23,9%-a, hogy éppen, hogy kijön a jövedelméből, 15,6%-a, hogy gondok nélkül él, 7%-a, hogy hónapról hónapra anyagi gondokkal küzd, míg 1,5%-a érzi úgy, hogy nélkülöznie kell. Az egy főre jutó nettó összjövedelem tekintetében elmondható, hogy 35,8% esetében ez az összeg 100 000 Ft alatti, 38,8%-nál 100 001 Ft és 200 000 Ft közötti, míg 25,4% esetén 200 001 Ft feletti.

⁵Munkánk során klaszterelemzést is végeztünk: a klaszterelemzés célja, hogy a megfigyelési egységeket viszonylag homogén csoportokba rendezzük, az elemzésbe bevont változók alapján.

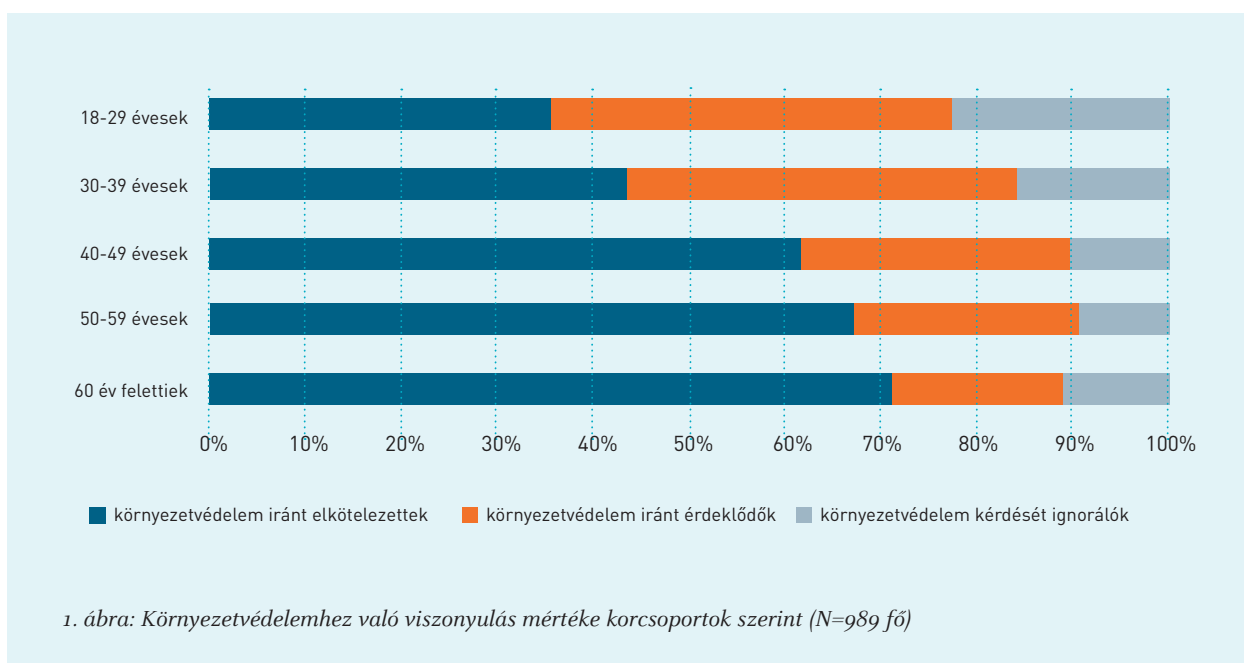
A kutatás eredményeinek elemzése

Demográfiai mutatók és környezetvédelem

A válaszadókat a klaszterelemzés segítségével három nagy csoportba soroltuk. Az elsőbe kerültek azok, akik a környezetvédelem iránt a legnagyobb elkötelezettséget mutatták (57,9%), a másodikba azok, akik érdeklődők a téma iránt (28,6%), míg a harmadikba a kérdést ignorálók, szkeptikusok (13,5%) kerültek, vagyis a megkérdezettek több mint 86%-át foglalkoztatja a környezetvédelem. A nők körében ez az arány 89,2%, a férfiaknál kicsit alacsonyabb, de náluk is igen magas (83,6%). A nők esetében nagyjából 10%-kal magasabb az elkötelezett környezetvédők aránya (62,8%), a férfiak között közel 5%-kal vannak többen a téma iránt érdeklődők (31,1%), s szintén náluk több a szkeptikus is (16,4% vs. 10,8%).

A kor előrehaladtával növekszik a környezetvédelem iránt aktívan elkötelezettek száma. Míg a 40

éven aluli válaszadók esetében ez az arány 50% alatti, addig 40 év felett már a 60%-ot meghaladja. A környezetvédelem iránt érdeklődők esetében ez a folyamat éppen ellentétesen alakul, vagyis minél fiatalabb valaki, annál nagyobb eséllyel fog legalább érdeklődést mutatni a környezetvédelem iránt. Mindebből arra következtethetünk, hogy a környezetvédelem iránti érdeklődés a kor előrehaladtával komolyabb elköteleződést eredményez. Míg a fiatal felnőttek inkább nyitottak, érdeklődők a környezetet érintő témák iránt, addig ez később egyre jelentősebb hangsúlyt kap az életükben, s egyre többen válnak elkötelezett híveivé a környezetvédelemnek. Ezzel párhuzamosan a kérdést ignorálók aránya is csökkenést mutat az életkor növekedésével.

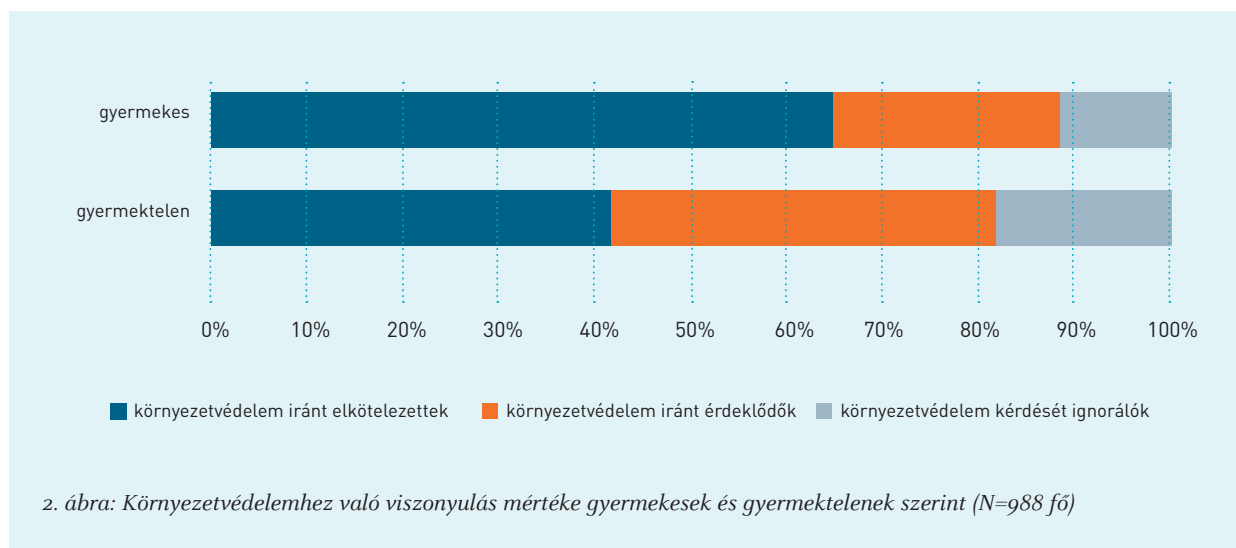

Az iskolai végzettséget nézve a diplomával rendelkező válaszadók esetében kisebb az elkötelezett környezetvédők aránya (45,3% vs. 60%). Köriükben azonban a téma iránti érdeklődés magasabb arányú, mint a többi iskolai végzettség esetében (41,5% vs. 25%). A szkeptikusok valamennyi iskolai végzettség tekintetében ugyan-

olyan arányban vannak jelen (12-15%). A családi állapotot vizsgálva azt tapasztaltuk, hogy egyrészt a nőtlenek, hajadonok és az élettársi kapcsolatban élők, másrészt a házasok, elváltak és özvegyek csoportja mutat hasonlóságot. A két csoportot vizsgálva az látható, hogy míg a házasok, elváltak és özvegyek esetében kiemelkedően

magas a környezetvédelem iránt elkötelezettek aránya (66% vs. 44%), addig a nőtlenek, hajadonok és az élettársi kapcsolatban élőknek inkább a téma iránt érdeklődők száma magasabb a többiekhez képest (39,6% vs. 22%). A szkeptikusok aránya az elváltak (9,6%) és a házások esetében (11%) mondható a legalacsonyabbnak. Azok, akik a párkapcsolatok terén is elkötelezték magukat a párjuk mellett, vagyis házasságot kötöttek, nagyobb arányban elkötelezettek a környezetvédelem ügye mellett is, mint a többi válaszadó. A gyermekes és a gyermektelen válaszadókat összehasonlítva jelentős eltérésekkel találkozunk. Míg a gyermekes válaszadók 65,1%-a elkötelezett

környezetvédő, addig a gyermektelenek esetében ez az arány alig több 40%-nál (41,6%). A téma iránt érdeklődők többen vannak ugyan a gyermektelenek körében (40,6% vs. 23,5%), ám a szkeptikusok száma is náluk magasabb (17,8% vs. 11,4%). A gyermektelen válaszadók tehát alapvetően két nagy csoportra bonthatók: a környezetvédelem iránt elkötelezettek és a téma iránt érdeklődők. A gyermekesek esetében ezzel szemben markáns eltérés látható, hiszen közel 2/3-uk elkötelezett környezetvédő. Megfigyelhető, hogy a párkapcsolat iránti és a gyermekvállalással járó elköteleződés együtt jár a környezetvédelem iránti nyitottsággal, elkötelezettséggel.

Környezetvédelemmel kapcsolatos attitűdök

A kutatás környezetvédelemmel foglalkozó részében azokra a kérdésekre kerestük a választ, hogy a felmérés résztvevőit mennyire foglalkoztatja általánosságban a környezetvédelem, mi magyarok megfelelő figyelmet szentelünk-e ennek a témának, illetve mely környezetvédelmi problémák zavarnak minket leginkább.

A megkérdezettek nagy többségét (84,6%) foglalkoztatja a környezetvédelem ügye. A közömbösek aránya ugyan 13,2%, de a témát ignorálók száma alig több 2%-nál. A nők körében kiemelkedő azok aránya, akiket kimondottan foglalkoztat a téma (53,2%). A férfiak esetében ugyanolyan arányban vannak, akiket nagyon és akiket

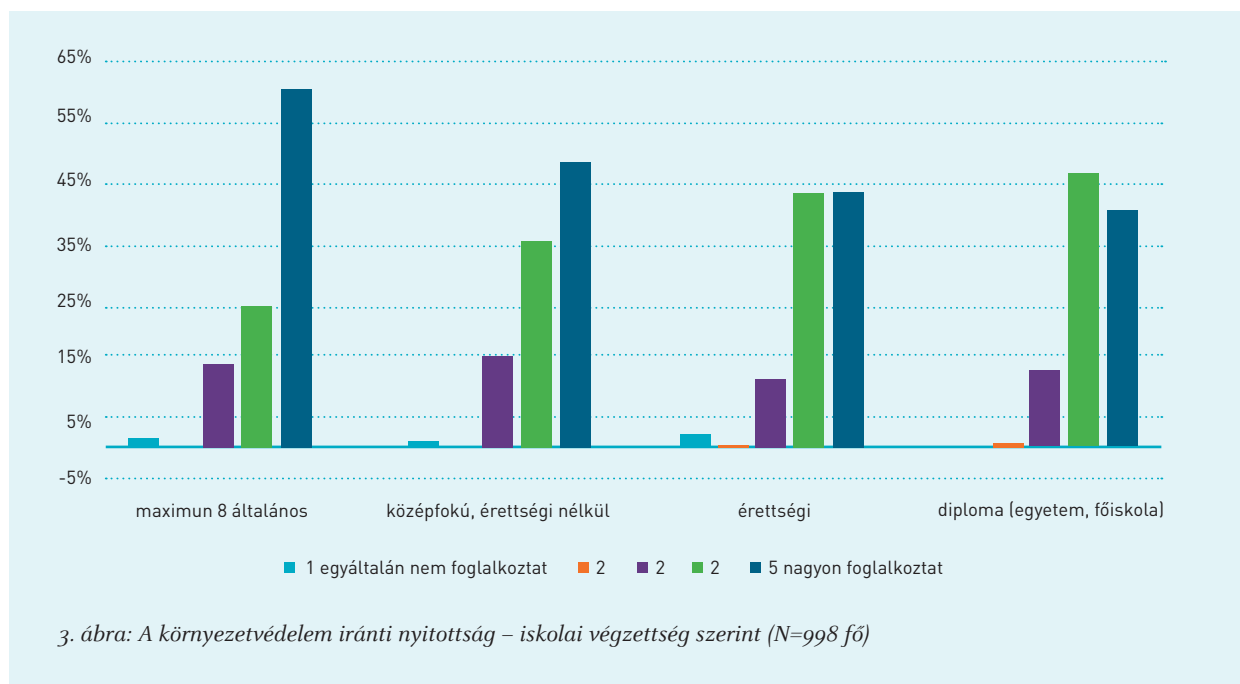
„csak” foglalkoztat a környezetvédelem (40,7% és 40,3%). Itt is a férfiak a közömbösebbek (16,4% vs. 10,4%).

1. táblázat: Önt mennyire foglalkoztatja a környezetvédelem? (N=999 fő)

	Fő	%
Nagyon foglalkoztatja	473	47,4
Foglalkoztatja	372	37,2
Foglalkoztatja is, meg nem is	132	13,2
Nem foglalkoztatja	8	0,8
Egyáltalán nem foglalkoztatja	14	1,4

A környezetvédelem iránti nyitottság a korról párhuzamosan nő. Míg a 18-29 éves megkérdezettek 73,9%-át foglalkoztatja a téma, ez az arány az 50 éven felüliek esetében már több mint 88%. E különbség még szembetűnőbb azok esetében, akiket különösen érdekel a környezetvédelem. A 18-29 évesek 25%-át, az 50-59 éveseknek 54%-át, míg a 60 éven felülieknek már 61,5%-át foglalkoztatja nagymértékben környezetük védelme.

Mind a négy iskolai végzettség tekintetében 82-85% körüli az ügy iránt nyitottak aránya. Ha azonban külön vizsgáljuk azokat, akiket a kérdés különösen foglalkoztat, akkor azt látjuk, hogy az alacsony iskolai végzettségűeket érdekli leginkább (60,3%), s ahogy haladunk a magasabb iskolai végzettségűek felé, úgy csökken a komoly érdeklődés aránya: a diplomás válaszadók esetén ez már csak 39,6%.

A környezetvédelem – családi állapot szempontjából vizsgálva – a nőtleneket, hajadonokat és az élettársi kapcsolatban élőket kevésbé foglalkoztatja. (31,5% és 29,3%). Az elváltak között ez az arány 51,8%, a házasoknál 52,8%, míg az özvegyeknél 62,7%. Szintén a nőtlen, hajadon és élettársi kapcsolatban élőknel beszélhetünk a közömbösebb magasabb arányáról (~17% vs. ~11%) is.

A környezetvédelem a gyermekes válaszadók több mint felét nagyon komolyan foglalkoztatja (53%), a gyermektelenek esetében ez az arány csupán 33%. A környezetvédelem összességében az egy-, illetve kétgyermekeseket foglalkoztatja legnagyobb arányban (87,4% és 89,2%).

Kutatásunk résztvevőit arról is kérdeztük, miért tartják fontosnak a környezetvédelmet. (A felsorolt lehetőségek közül többet is választhattak.) A megkérdezettek 79,2%-a gyermekeink jövője miatt tartja fontosnak a környezetvédelmet, mely

aránnal ez bizonyult a legnépszerűbb válaszlehetőségnek. A válaszadók 58,8%-a véli úgy, hogy „a teremtett világot kötelességünk megvédeni”, míg 46%-uk szerint fontos a „fenntarthatóság biztosítása”. A férfiak és a nők nagyjából egyformán gondolkodnak a környezetvédelem fontosságának indokairól, amelyet az életkor sem befolyásol.

	Fő	%
Gyermekeink jövője miatt	792	79,2
A teremtett világot kötelességünk megvédeni	588	58,8
A fenntarthatóság biztosítása miatt	460	46

2. táblázat: Miért tartja fontosnak a környezetvédelmet? (N=1000 fő)

A családi állapotot nézve azt tapasztaltuk, hogy a nőtlenek, hajadonok többsége (70,9%) ugyan-csak a következő generáció jövője miatt tartja fontos kérdésnek a környezetvédelmet. Ez az arány a házasok, az élettársi kapcsolatban élők, az elváltak, és az özvegyek esetében még magasabb (81%). A teremtett világ megvédését az elváltak tartják a legfontosabbnak (65,8%).

Bár a gyermekteleneknél is első helyen szerepel a 'gyermekesek jövője' válaszlehetőség 69,8%-kal, ez az arány a gyermekesek esetében jóval magasabb (~83,7%). A gyermektelen válaszadóknál a 'fenntarthatóság biztosítása' fontosabb a gyermekesekhez képest (51,2% vs. ~42,4%). A teremtett világ védelme mind a gyermektelen, mind pedig a gyermekes válaszadóknál 60% körüli aránnyal áll a második helyen.

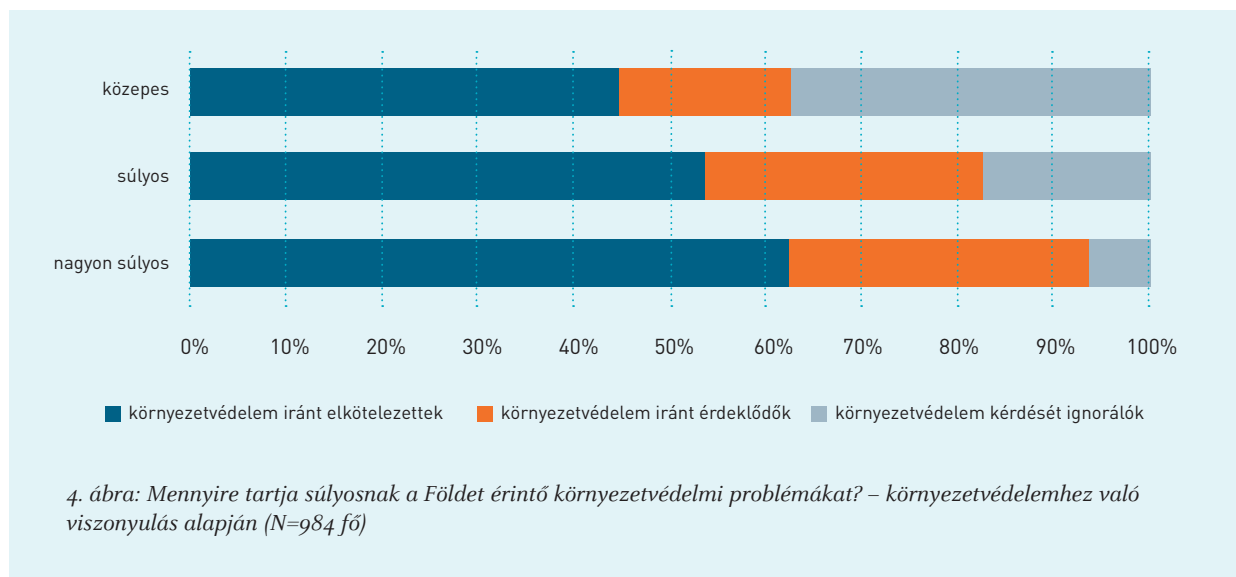
Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a válaszadók mennyire tartják súlyosnak a bolygónkat érintő környezetvédelmi problémákat. A nagy többség szerint a Földet fenyegető környezeti károkat komolyan kell venni (89,5%), a válaszadók 60,4%-a szerint pedig nagyon súlyos problémával állunk szemben.

	Fő	%
Nagyon súlyos probléma	601	60,4
Súlyos probléma	289	29,1
Közepes probléma	89	9
Nem súlyos probléma	10	1
Egyáltalán nem súlyos probléma	5	0,5

3. táblázat: Mennyire tartja fontosnak a Földet érintő környezetvédelmi problémákat? (N=994 fő)

A nők közül többen (65,3%) sorolták a Földet érintő problémát a nagyon súlyos kategóriába, mint a férfiak (54,9%). Utóbbiak a súlyos jelzőt használták nagyobb arányban (33,8% vs. 25%).

Korcsopontonként nézve azt figyeltük meg, hogy legsúlyosabb gondnak a 40 éven felüliek nevezték a Földet érintő környezeti helyzetet (~65%). Ez az arány a 40 éven aluliak esetében ~51,8%. A 18-29 évesek között volt a legmagasabb a bajt közepesnek ítézők aránya (13,7%). A 30 éven felüliek esetében 10%-os arányról sem beszélhetünk (~7,6%).

A környezetvédelmi problémákat közepesnek ítéző gyermekes válaszadók körében kiemelkedően magas a téma iránt elkötelezettek aránya (64,2%). Különösen érdekes, hogy a környezetvédelmi problémákat csupán közepesen súlyosnak tartó gyermekes válaszadók javarésze ugyanakkor elkö-

telezett híve a környezetvédelemnek. Az a kérdés, hogy a környezetvédelem megfelelő mértékű figyelmet kap-e Magyarországon, eléggé megosztotta a válaszadókat: 51,3%-uk szerint elegendő figyelemben részesül, 48,7%-uk szerint nem.

Valamennyi korosztályt megosztotta a kérdés, ám az figyelhető meg, hogy minél fiatalabbakról van szó, annál kevésbé elégedettek a környezetvédelemre irányuló figyelem mértékével. Míg az 50 éven felüliek 17,5%-a szerint a környezetvédelem nagyon nagy figyelmet kap idehaza, addig ez az arány az 50 éven aluliak esetén csupán ~6,3% körüli. Az 50 éven felüliek esetében ~12,3%, a 30-49 évesek körében ~19,1%, míg a 18-29 éveseknél 25,3% azok aránya, akik szerint egyáltalán nem kap elegendő figyelmet a kérdés. Érdekes, hogy az ügy iránti elkötelezettséggel épp ellentétes az itt kimutatható tendencia.

Iskolai végzettség szerinti bontásban az figyelhető meg, hogy minél alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezik a válaszadó, annál valószínűbb, hogy elégedett lesz a környezetvédelemre irányuló figyelem mértékével. Míg a diplomával nem rendelkezők ~55,2%-a szerint megfelelő figyelmet kap a téma, addig ez a diplomások körében 40% sincsen. Utóbbiak 21,7%-a szerint egyáltalán nem jut elég figyelem a környezetvédelemre. Ez az arány a diplomával nem rendelkezőknél ~15,3%. A diplomások véleménye mutatja a legnagyobb mértékű eltérést a többiekhez képest. Szerintük tehát alapvetően nem jut elég figyelem hazánkban a környezetvédelemnek.

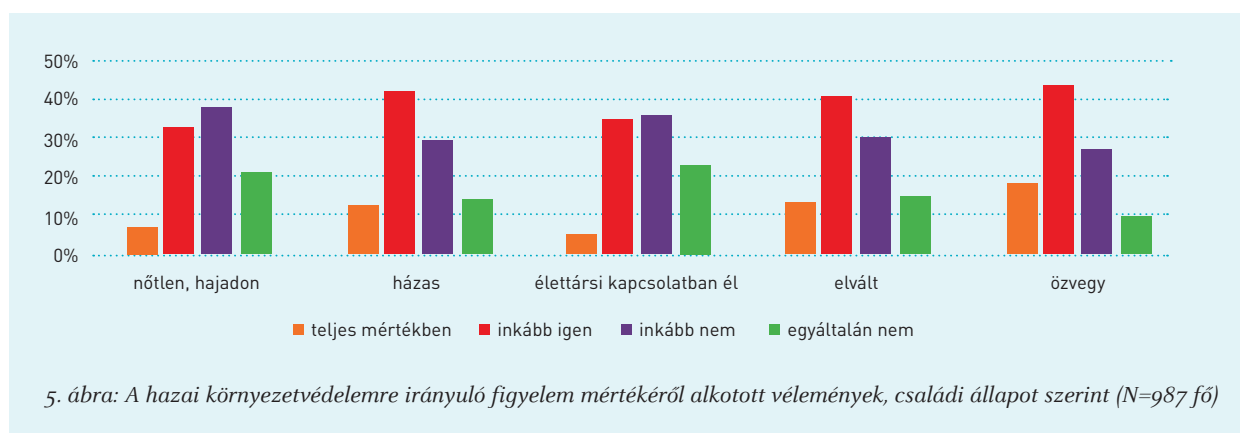
A településtípusokat vizsgálva azt látjuk, hogy az egyéb városokban és a községekben, falvakban élők hasonlóan látják ezt a kérdést. Nagyjából ugyanannyian mondták körükben, hogy kellő figyelmet kap a környezetvédelem (54,3% és 54,9%). Nem meglepő, hogy a fővárosban élők is hasonlóságot mutatnak a megyeszékhelyeken élőkkel. Ráadásul a megyeszékhelyen élők válaszai mutatják a nagyobb mértékű eltérést: 41,5%-uk érzi úgy, hogy megfelelő figyelmet szentelünk a környezetvédelem kérdésének, míg 58,5%-uk

	Fő	%
Teljes mértékben	115	11,6
Inkább igen	393	39,7
Inkább nem	317	32
Egyáltalán nem	166	16,7

4. táblázat: Ön szerint megfelelő figyelmet kap a környezetvédelem kérdése ma Magyarországon? (N=991 fő)

gondolja az ellenkezőjét. Az itt élőknek kevesebb, mint 5%-a (4,8%) válaszolta azt, hogy teljes mértékben elegendő figyelmet kap a környezetvédelem. Ez a fővárosban élők esetén sem éri el a 10%-ot (7,8%). Kijelenthető, hogy a nagyobb városokban élők szerint kevesebb figyelem irányul hazánkban a környezetvédelemre, ami a probléma mértékének, milyenségének érzékelésével függhet össze.

A nőtlenek, hajadonok csoportja ebben a kérdésben is az élettársi kapcsolatban élőkkel van egy véleményen: körülbelül 40%-uk szerint elegendő figyelmet kap a kérdés, s nagyjából 60%-uk szerint nem. A házasság és az elváltak esetében is megfigyelhetők hasonlóságok: 55% körüli azok aránya, akik szerint a környezetvédelem elegendő figyelmet kap, s 44% körüli azoké, akik ezzel nem értenek egyet. Az özvegyek némiképp kilógnak a sorból, bár inkább a házasságokra és az elváltakra hasonlítanak a válaszaik. Náluk azonban nagyobb azok aránya, akik szerint elegendő figyelem irányul a környezetvédelemre (62,7%), s csupán 37,3%-uk gondolja úgy, hogy erről nincs szó. Itt is észlelhető tehát annak a két csoportnak az együttes mozgása, akiket a párkapcsolattal járó elköteleződés is elválaszt egymástól.

5. ábra: A hazai környezetvédelemre irányuló figyelem mértékéről alkotott vélemények, családi állapot szerint (N=987 fő)

A gyermektelenek válaszai ismételten eltérést mutatnak a gyermekesekhez képest. A gyermektelenek között 41,6% azok aránya, akik szerint a környezetvédelem ügye kellő fókuszban áll hazánkban, 58,4% viszont nem ért ezzel egyet. Ez a gyermekesek esetében éppen fordítottan alakul. A gyermektelen válaszadók véleményétől a legnagyobb eltérést a háromgyermekesek mutatják, akiknek 63,1%-a szerint megfelelő figyelmet kap a kérdés, míg 36,9%-uk szerint nem.

A különböző környezeti problémák eltérő mértékben zavarják az embereket. A kutatásban résztvevők 37,6%-át leginkább a hulladék növekvő mennyisége és annak nem megfelelő kezelése zavarja. A levegőszennyezést említette a megkérdezettek 18,6%-a, a klímaváltozást 15%, a természetkárosítást pedig 11,7%. A válaszadók kevesebb, mint 9%-a említette a vízszennyezést (8,7%) és a városok szétterülése okozta természetes élőhely csökkenését (8,4%).

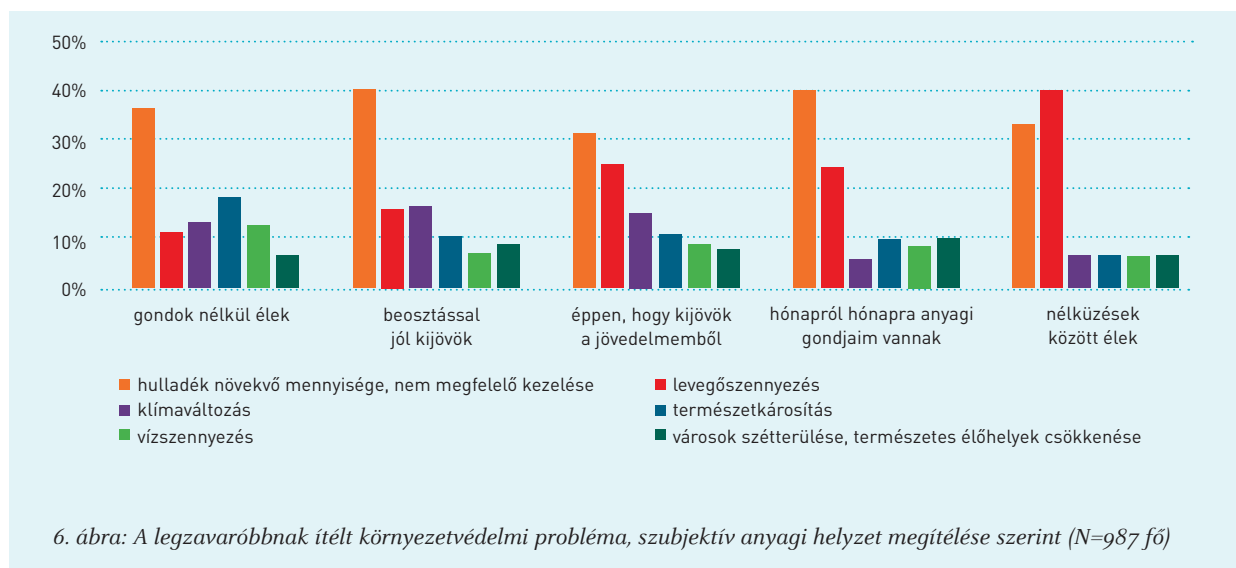
Az iskolai végzettséget nézve különösen a középfokú, érettségivel nem rendelkezők esetében volt magas azok aránya (46,5%), akiket a hulladékszennyezés zavar leginkább. A levegőszennyezést a maximum 8 általánost végzettek említették legtöbbször (25,5%). A klímaváltozás problémája elsősorban a diplomásokat és az érettségizetteket zavarja (~17,5% vs. ~12,4%), valamint náluk volt magasabb a természetkárosítást említők aránya is (~13,4% vs. ~9,3%).

A válaszadók anyagi helyzetét tekintve a nélkülözések között élők leginkább a levegőszennyezés zavarja (40%). A három – szubjektív anyagi szempontból – leelégedetlenebb csoport jellemzően

	Fő	%
Hulladék növekvő mennyisége, nem megfelelő kezelése	373	37,6
Levegőszennyezés	184	18,6
Klímaváltozás	148	15
Természetkárosítás	116	11,7
Vízszennyezés	86	8,7
Városok szétterülése, természetes élőhelyek csökkenése	83	8,4

5. táblázat: Önt mely környezetvédelmi probléma zavarja a leginkább? (N=991 fő)

nagy problémaként érzékeli a környezetszennyezést. A klímaváltozást, a beosztással jól kijövők 16,5%-a, a jövedelmükből éppen, hogy kijövők 15,4%-a, a gondok nélkül élőknek pedig 13,6%-a említette. Az anyagi helyzetükkel legkevésbé elégedetteknél ez az arány csupán ~6,3% körüli. A gondok nélkül élők esetében kiemelkedően magas volt (a többiekhez képest) a természetkárosítás (18,8%) és a vízszennyezés (13%) aránya. Tehát a növekvő hulladékmennyiség és annak nem megfelelő kezelése zavarja a válaszadókat leginkább (kivéve a nélkülözések között élőket). Az anyagi helyzetükkel elégedettebbeket a természetkárosítás és a vízszennyezés, míg az elégedetlenebbeket a levegőszennyezés zavarja jobban. Az utóbbi csoportot vélhetően fokozottabban érinti ez a probléma.

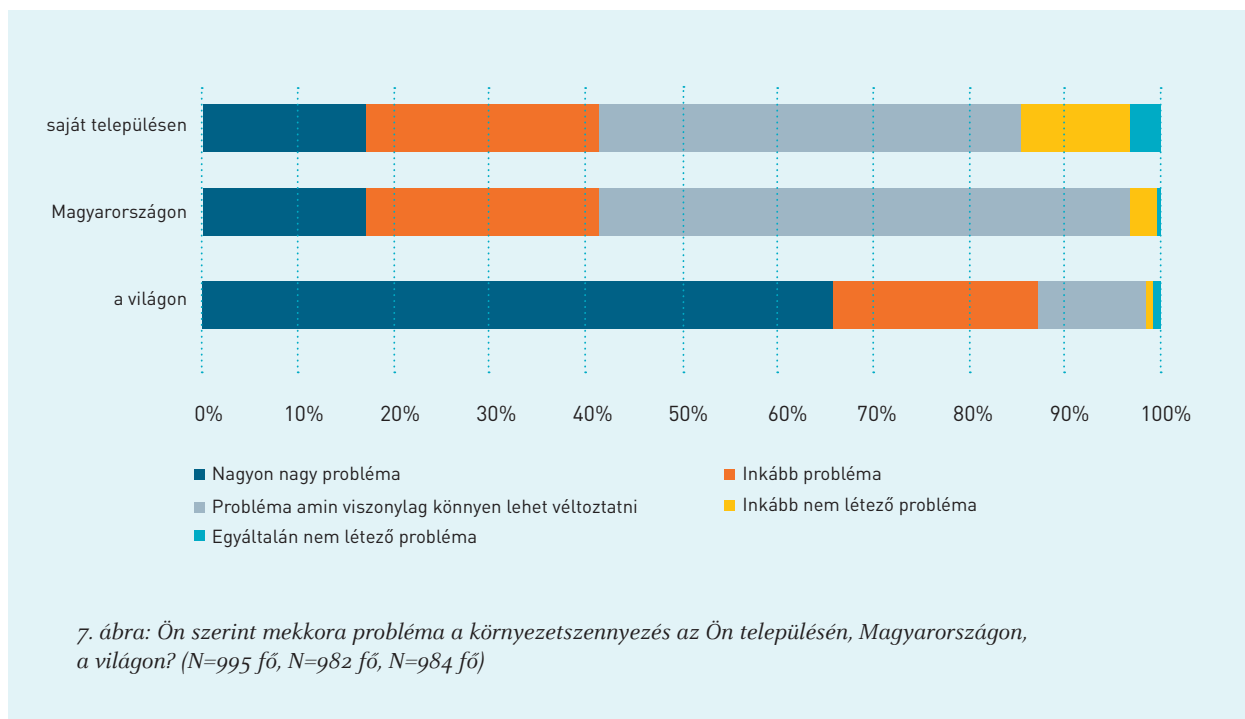

Környezetszennyezéssel kapcsolatos attitűdök

A következőkben a környezetszennyezés kérdését járjuk körül, azt vizsgáljuk, mekkora problémának tartják az emberek a környezetszennyezést saját településükön, illetve Magyarországon és a világon. Végig vesszük, melyek a legégetőbb gondok ezen a területen a magyarok szerint.

A környezetszennyezéssel kapcsolatban elsőként három egymáshoz kapcsolódó kérdést tettünk fel a kutatásban résztvevőknek arra vonatkozóan, mekkora problémának érzékelik a környezetszennyezést közvetlen környezetükben és tőlük távolabb. A válaszadók közel fele (43,8%-a) szerint saját településükön a környezetszennyezés olyan megoldandó feladat, amelyen viszonylag könnyen lehet változtatni. További 41,4%-uk ennél komolyabb nehézségként definiálta azt, míg alig 15%-uk (14,8%) vitatja ezt. Ehhez képest országos viszony-

latban már egészen másképp látják a kérdést. A megkérdezettek 69,6%-a jelentősebb problémának érzi a környezetszennyezést Magyarországon, 33,1%-uk pedig kimondottan súlyosnak. Azok száma, akik szerint a környezetszennyezés (inkább) nem számottevő itthon, még tovább csökkent (3,4%). Ha a környezetszennyezés kérdését távolabbra helyezzük, azt tapasztaljuk, hogy válaszadók egyre súlyosabbnak érzékelik azt. Mindez globálisan nézve még jobban kirajzolódik, hiszen a válaszadók 86,8%-a szerint jelentős a Földet sújtó környezetszennyezés mértéke, ráadásul 65,6%-uk szerint nagyon nagy problémával állunk szemben. Ezután nem meglepő az sem, hogy saját települését nézve még 14,8%, az egész országot tekintve már csak 3,4%, világviszonylatban pedig mindössze 1,7% volt azon válaszadók aránya, akik szerint nem létező probléma a környezetszennyezés.

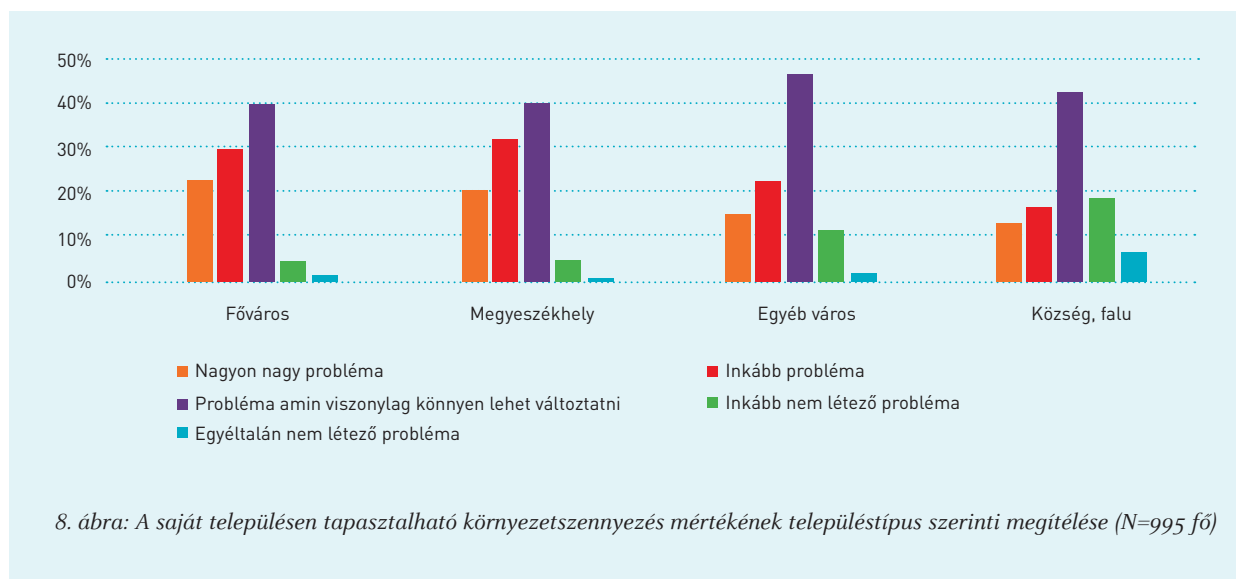

A környezetszennyezés mértékéről saját településükön a nők és a férfiak hasonlóan gondolkoznak, habár a férfiak itt sem látják annyira aggasztónak a problémát, mint a nők (13,5% vs. 20,4%). A megkérdezettek iskolai végzettségüktől függetlenül 24% körüli arányban érzékelik a környezetszennyezést saját településükön. A kérdés a maximum 8 általánost végzetteket osztja meg leginkább.

Településtípust nézve a fővárosban és a megyeszékhelyeken élők jóval súlyosabbnak látják lakóhelyükön a környezetszennyezést (53,7% és 53,3%). Ez az arány a városokban élőkénél 38,1%, míg a községekben, falvakban lakóknál csupán 31,2%. Jól látszik, hogy a településnagysággal párhuzamosan növekszik a környezetszennyezés súlyosságának mértéke. Ezt erősíti, hogy a városokban

és a községekben, falvakban élők tagadják legnagyobb arányban a környezetet érintő veszélyeket (14,4% és 25,4%). Ez az arány a fővárosban és a megyeszékhelyeken mindössze 6% körüli.

A településnagyság tehát jelentős hatással van a megkérdezettek véleményére, amely abból fakad, hogy más a szennyezés mértéke és jellege a nagyvárosokban és vidéken.

A saját településre vonatkozó környezetszennyezést a házasság és az élettársi kapcsolatban élők ~45,1%-a komolyabb problémának tartja. Ez a nőtlenek, hajadonok, elváltak és özvegyek tekintetében ~36,8%. Ez utóbbi csoportok válaszadói ~21,8%-ban tagadják a településüket érintő környezetszennyezést, míg a házasságban és élettársi kapcsolatban élőknek ez az arány csak ~12%. A környezetszennyezés országos viszonylatban történő vizsgálatánál azt figyeltük meg, hogy a nők alapvetően komolyabb gondnak érzik Magyarországon a környezetszennyezést, mint a férfiak (73% vs. 65,8%). Ráadásul közöttük jóval magasabb azok aránya is, akik súlyosnak látják mindezt (39,3% vs. 26,1%). A férfiak tehát országos szinten sem érzik olyan komoly problémának a környezetszennyezést, mint a nők. Ez lakóhely szerint vizsgálva is hasonlóan alakult.

Iskolai végzettség tekintetében érzékelhető, hogy a maximum 8 általánost végzettek kicsit másképp gondolkodnak ebben a kérdésben is. Ők tartják súlyosabbnak az országot érintő környezetszennyezést (48,5%). Ez a magasabb iskolai végzettségű válaszadók esetében csak ~28,7% körüli. A hazánkat érintő környezetszennyezés mértékét könnyen kezelhetőnek a válaszadók ~29,6%-a tartja, a maximum 8 osztályt végzettek

itt is kivételek, akik esetében ez az arány 20,3%.

A családi állapottal összevetve azt mondhatjuk, hogy a súlyosabbnak az élettársi kapcsolatban élők, az elváltak és az özvegyek érzékelik a hazai környezetszennyezést (~38,5%), míg a nőtlen, hajadon és házasságban élőknek ez az arány ~29,7% körüli. A válaszadók ~28,1%-a tartja könnyen kezelhetőnek az országot érintő környezetszennyezést. Ez alól az élettársi kapcsolatban élők jelentenek kivételt (20,9%).

Ha a válaszadók szubjektív anyagi helyzetét nézzük, azt tapasztaljuk, hogy az országot sújtó környezetszennyezést súlyos nehézségnek érzők száma annál magasabb, minél kevésbé vannak megelégedve saját anyagi helyzetükkel. Míg a gondok nélkül élőknek ez az arány csupán 20,3%, addig a nélkülözések között élők esetében már 46,7%.

A környezetszennyezést az egész világra nézve a válaszadók 65,6%-a nagyon komoly problémának érzi. Családi állapot szerint az elváltakon és az özvegyeken kívül mindhárom csoport (nőtlenek, hajadonok, házasságban és élettársi kapcsolatban élők) esetén 88% feletti azok aránya, akik szerint a világot érintő környezetszennyezés súlyosnak mondható.

A környezetszennyezés kapcsán arra is rákérdeztünk kutatásunkban, hogy a válaszadók szerint

	Fő	%
Egyszer használatos műanyag	709	70,9
Vállalati károsanyagkibocsátás	669	66,9
Lakossági károsanyagkibocsátás	371	37,1

6. táblázat: Ön szerint mik a legégetőbb problémák ma a környezetszennyezés területén? (N=1000 fő)

mik a legégetőbb problémák ezen a téren. Több választ is megjelölhettek. 70,9%-kal az egyszer használatos műanyag végzett a lista első helyén. Valamivel kevesebben említették a vállalati károsanyagkibocsátást (66,9%), és jóval kevesebben a lakossági károsanyagkibocsátást (37,1%). Iskolai végzettség szerint vizsgálva az egyszer használatos műanyagok megítélését, mint legégetőbb problémát, a diplomások és a középfokú végzettségű, érettségi nélküli válaszadók említették a legnagyobb arányban (~75,4%). A maximum 8 általánost végzettek és az érettségivel rendelkezők körében ez az arány ~67,2% körüli. A vállalati károsanyagkibocsátást a magasabb iskolai végzettségűek találták égető problémának (~74,4% vs. ~57,6%), míg a lakosságit inkább az alacsonyabb iskolai végzettségűek (~41% vs. 33,9%). A gyermekszám alapján elmondható, hogy a vállalati károsanyagkibocsátást a gyermektelen válaszadók találták leginkább megoldandó problémának (74,4% vs. ~60,8%). A lakossági károsanyagkibocsátás említése azonban a gyermekes válaszadók esetében volt magasabb arányú (~39,1% vs. 32,2%).

A klímaváltozás megítélése

A környezetvédelem témakörének vizsgálatából nem hiányozhat a klímaváltozás kérdése, így azt is körbejártuk, mit gondolnak a magyarok a klímaváltozásról, annak mértékéről, okáról és mely területeken érzékelik azt. Először a klímavészhelyzet kihirdetésének megítélésével foglalkozunk, majd kitérünk a klímaváltozás hatásaira,

továbbá bemutatjuk, hogyan vélekednek az emberek a klímaváltozás miatti felelősségvállalásról. Elsőként arra a kérdésre keressük a választ, mennyire tartják indokoltnak a válaszadók a klímavészhelyzet kihirdetését saját településükön, Magyarországon és világszerte. Az eredmények azt mutatják, hogy a magyarok sokkal inkább tartják indokoltnak a klímavészhelyzet kihirdetését nemzetközi szinten, mint helyben: csupán 30,4% ért egyet teljes mértékben a klímavészhelyzet kihirdetésével a saját településén, míg kétszer ennyien tartják ezt indokoltnak a világban (60%).

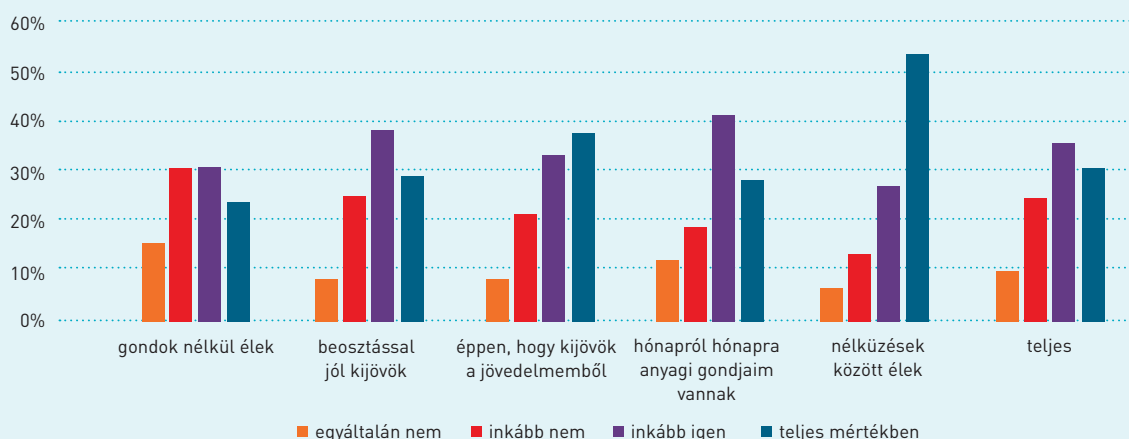
	az Ön településén (%)	Magyarországon (%)	A világon (%)
Egyáltalán nem	9,8	4,7	1,7
Inkább nem	24,2	14,5	6,3
Inkább igen	35,6	42,5	32,0
Teljes mértékben	30,4	38,4	60,0

7. táblázat Ön szerint indokolt a klímavészhelyzet kihirdetése...? (N= 292-579 fő)

A nők körében 34,8% teljes mértékben egyetért azzal, miszerint indokolt a klímavészhelyzet kihirdetése a saját településén, míg a férfiaknál ez az arány 25,3%.

Lakóhely szerinti bontásban a helyi szintű klímavészhelyzet kihirdetésével legnagyobb mértékben a megyeszékhelyeken (35,9%) és a fővárosban (33,7%) élők értenek teljes mértékben egyet. A nagyobb városok lakosai erősebben érzékelik a klímaproblémákat.

Elmondható, hogy minél kevésbé elégedett valaki az anyagi helyzetével, annál inkább tartja indokoltnak a klímavészhelyzet kihirdetését a saját településén (a gondok nélkül élők mindössze 23,5%-a ért teljes mértékben egyet az állítással, míg a nélkülözések között élőknek csaknem 53,3%-a).

10. ábra: Településszintű klímavész helyzet kihirdetésével való egyetértés és a szubjektív anyagi helyzet megítélésének összevetése (N=961 fő)

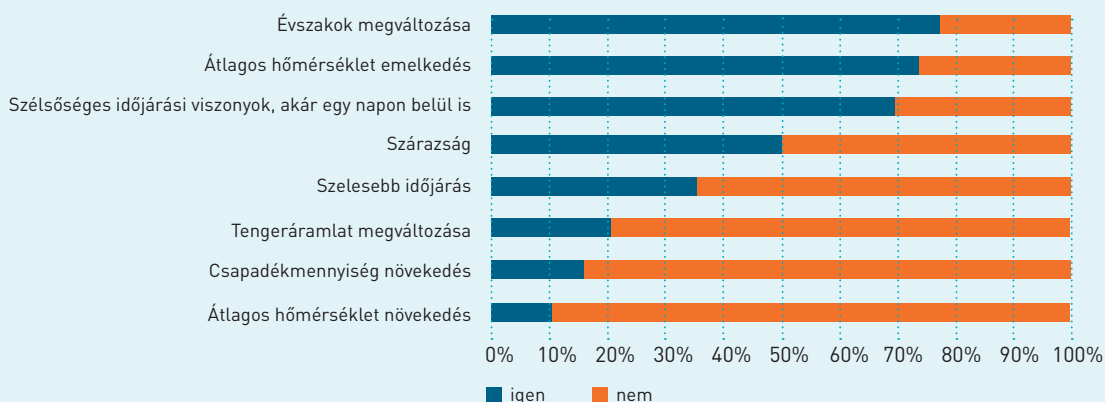
Az országos szintű klímavész helyzet kihirdetését – a helyihez hasonlóan – szintén a nők támogatják nagyobb arányban: míg a férfiak 32,5%-a ért ezzel egyet teljes mértékben, addig a nőknél ez az arány 43,7%, tehát több, mint 11%-nyi eltérés tapasztalható. Életkorokat tekintve a 40 év felettiek meglehetősen határozott véleményen vannak, hiszen ők tartják a leginkább indokoltnak a klímavész helyzet kihirdetését Magyarországon (42-44% között mozog azok aránya, akik szerint ez teljes mértékben indokolt).

A klímaváltozás kapcsán az egyik legfontosabb kérdés, hogy a válaszadók érzékeltek-e változást az elmúlt 10 évben az időjárásban, vagy az éghajlati viszonyokban. Az adatok azt mutatják, hogy a megkérdezettek 93,9%-a tapasztalt ilyen. A válaszadók három területen érzékeltek leginkább

8. táblázat: Ön szerint változott az éghajlat, az időjárás az elmúlt 10 évben? (N= 996 fő)

	Fő	%
Igen	936	93,9
Nem	60	6,1
Teljes	996	100
Teljes	996	100

a változást: az évszakok megváltozásában (77%), az átlaghőmérséklet emelkedésében (74%), valamint a szélsőséges időjárási viszonyokban (69,4%), de sokan említették a szárazságot is (50,3%).

11. ábra: Miben változott az éghajlat, az időjárás az elmúlt 10 évben? (N=940 fő)

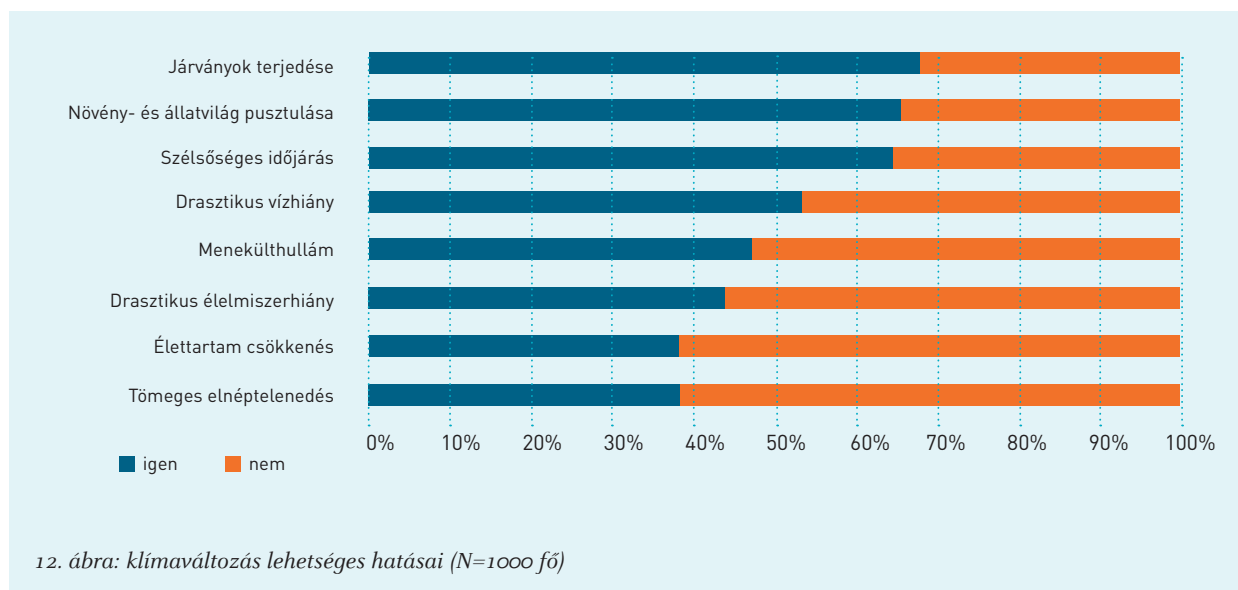
Az évszakok változását korcsoportos bontás szerint legtöbbször a 60 év felettiek körében érzékeltek (82,1%), de nem beszélhetünk számottevő különbségekről.

Azon válaszadók körében, akik szerint a szárazság is jól érzékelhető változás volt az elmúlt 10 évben, nagyobb arányban vannak az 50-59 év közötti (61,6%), valamint 60 év feletti személyek (57,8%). Lakóhely tekintetében is összefüggés mutatkozik: a vidéken élők érzékelték leginkább a szárazságot az elmúlt 10 évben (56,2%). Ez nagyrészt annak köszönhető, hogy a falvakban élő emberek nagyobb arányban foglalkoznak mezőgazdasággal. Legkevesebb a fővárosban élők körében tapasztaltak szárazságot (42,1%). Mint ahogy korábban bemutatásra került, klaszteranalízis segítségével 3 csoportba soroltuk a válaszadókat: a környezetvédelem iránt elkötelezettek, az érdeklődők, valamint a környezetvédelem kérdését ignorálók csoportjába. A környezetvédelem iránt elkötelezettek körében 53,9% érzékelt szárazságot az elmúlt

10 évben, míg a környezetvédelem iránt érdeklődők és a környezetvédelemmel nem foglalkozók több mint fele (55,1% és 56,3%) nem. Tehát azok, akik elkötelezettek a környezetvédelem iránt, érzékenyebbek a környezeti változásokra.

A válaszadók többsége (60,2%) szerint a klímaváltozás hatásai Magyarországon már most is érzékelhetők, de vajon a magyarok szerint mitől kell tartania az emberiségnek a jövőben a klímaváltozás miatt?

Az eredményeken látszik, hogy az adatfelvétel már a koronavírus miatti járványhelyzet idején történt, hiszen a válaszadók legnagyobb arányban a járványok terjedését (68,1%) jelölték meg, mint a klímaváltozás egyik jövőbeni lehetséges hatását. Ezt követte a növény- és állatvilág pusztulása (65,6%), valamint a szélsőséges időjárás (64,8%). Legkevesebb a tömeges elnéptelenedést (38,3%), valamint az élettartam csökkenését (38,4%) tartják valószínűnek az emberek.

Nagyobb arányban vannak a nők (76,6%) abban a csoportban, akik szerint a klímaváltozás legfőbb hatása a járványok terjedése lesz. A férfiaknál ez az arány 58,5%. Továbbá elmondható, hogy minél magasabb valakinek az iskolai végzettsége, annál kevésbé tartja valószínűnek a járványok terjedését.

Lakóhely szerinti bontásban azt tapasztaltuk, hogy a községekben (75,4%), valamint a megyeszékhelyeken élők (72,6%) tartanak jobban a járványok terjedésétől. Ami a gyermekszámot illeti, az ada-

tok szerint leginkább a három- (78,2%) és kétgyermekes családok (72,2%), a legkevesebb pedig a gyermektelenek (57,8%) vélik a klímaváltozás lehetséges hatásának a járványok terjedését. Az anyagi helyzet szempontjából elmondható, hogy minél rosszabbnak ítéli valaki az anyagi helyzetét, annál inkább valószínűnek tartja a járványok terjedését (a gondok nélkül élők körében csak 51,6%, míg a nélkülözések között élőknel már 80%). Azok, akik elkötelezettek a környezetvédelem ügye iránt valószínűbbnek gondolják a járványok terjedését

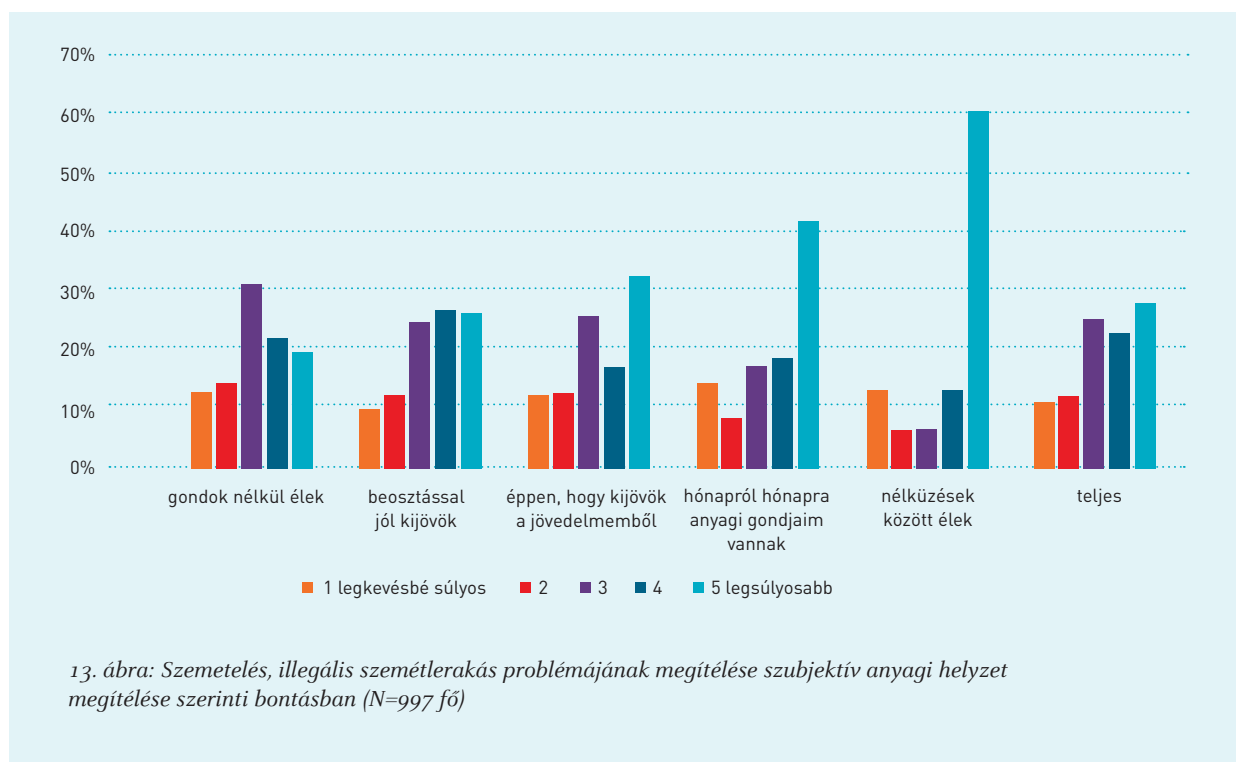
(71,7%,) mint a környezetvédelem kérdését ignorálók (57,1%).

A növény- és állatvilág pusztulását legnagyobb arányban a felsőfokú végzettséggel rendelkezők tartják a klímaváltozás hatásának (74,5%). Minél alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezik valaki, annál kevésbé gondolja ezt (ennek aránya a 8 osztályt végzettek körében 54,2%).

A kutatás során arra is rákérdeztünk, mekkora problémát jelent a levegő-, a víz-, és zajszennyezés, továbbá a szemetelés/illegális szemétklerakás, valamint a globális felmelegedés a válaszadók lakóhelyén. A válaszadók értékelése alapján kapott eredmények arra hívják fel a figyelmet, hogy a leg súlyosabb gondot a szemetelés/illegális hulladéklerakás (3,43-as átlagérték), a globális felmelegedés (3,36-os átlagérték), valamint a levegőszennyezés (3,19-es átlagérték) jelenti a válaszadók lakóhelyén, míg a zajszennyezés (2,63-as átlagérték) bizonyult a legkevesbé problémásnak a felsoroltak közül.

A szemetelés, illegális hulladéklerakás a nők számára jelent nagyobb problémát (a nőknél 31,6% ítélte a leg súlyosabbnak, míg a férfiaknál ez az arány 24,3%). Ha a lakóhely szerinti bontást nézzük, azt tapasztaljuk, hogy a fővárosban élőknek jelenti a legnagyobb problémát a szemetelés (összesen 55,9% adott 4-es, vagy 5-ös értéket), legkevesbé pedig a községekben élőknek (44,7% adott összesen 4-es vagy 5-ös értéket).

Az anyagi helyzet megítélése szempontjából is kirajzolódni látszik, hogy minél rosszabb anyagi helyzetben van valaki, annál nagyobb problémát jelent a lakóhelyén a szemetelés, az illegális szemétklerakás (a gondok nélkül élők körében 19,5% adott 5-ös értéket, míg a nélkülözések között élőknel 60%). Ennek magyarázata lehet, hogy azok az emberek, akik jobb anyagi helyzetben vannak, jó eséllyel jobb környéken is élnek, ahol a szemétszállítás és a közterületek tisztán tartása jól koordinált.

A lakóhelyen történő szemetelés és illegális szemétklerakás nagyobb problémát jelent a gyermekes (31,5%), mint a gyermektelen válaszadóknak (20,5%).

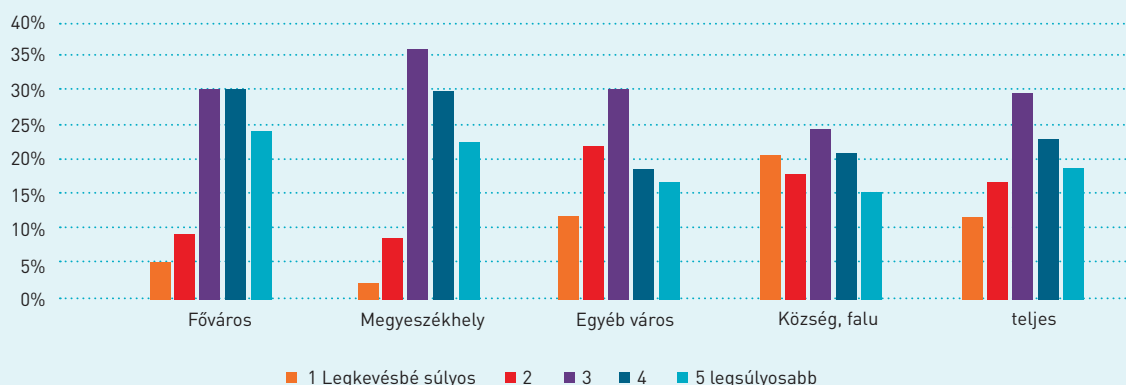
Azok körében, akik szerint a lakóhelyükön a globális felmelegedés az egyik leg súlyosabb probléma, szintén a nők vannak többségében. (23,4% vs.

17,2%). A gyermekes és gyermektelen családok esetében szintén az mondható el, hogy a gyermekes válaszadók súlyosabbnak ítélik meg a globális felmelegedés mértékét (23,3%), mint a gyermektelen válaszadók (14,2%).

Ahogy fentebb említésre került, a harmadik leg súlyosabb problémának a levegőszennyezést

jelölték a megkérdezettek. Lakóhely szerinti bontásban megfigyelhető, hogy a fővárosban élők számára jelenti a legsúlyosabb problémát a levegőszennyezés (56%-uk adott összesen 4-es vagy 5-ös

értékelést), s a községekben, falvakban élők esetében a probléma súlyossága – a fővárosban élőkéhez képest – jelentősen csökken (összesen 36,5%-uk adott 4-es vagy 5-ös értékelést).

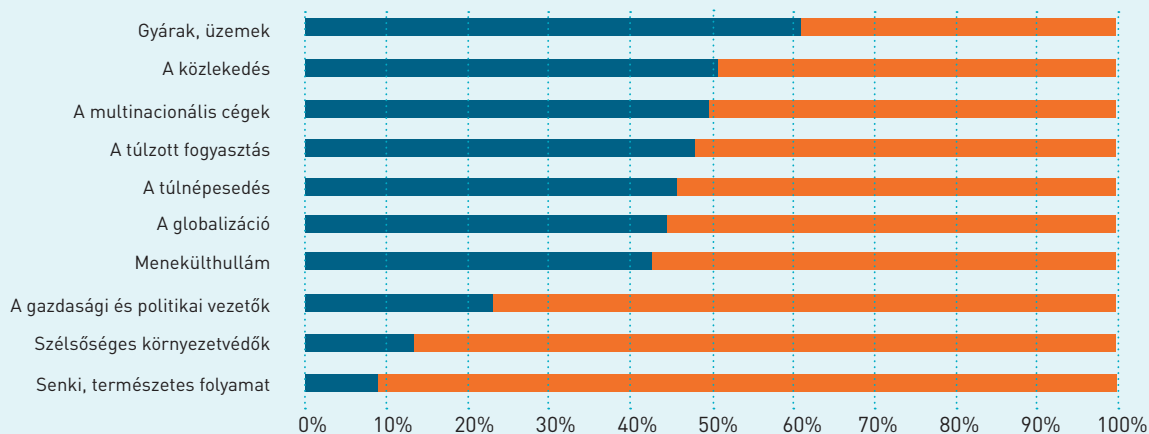

14. ábra: Levegőszennyezés problémájának megítélése lakóhely szerinti bontásban (N=997 fő)

Régiók szerinti bontásban Észak-Magyarország (26,2%), Közép-Magyarország (19,7%) és Közép-Dunántúl (18,3%) tűnik a legérzékenyebbnek a levegőszennyezettséget illetően (ilyen arányokban adtak 5-ös értékelést a válaszadók).

Egy nehézség megoldásának legfőbb feltétele,

ha tudjuk, mi a kiváltó ok. Így az a kérdés is szerepelt a kérdőívben, vajon mi vagy ki tehető felelőssé a környezeti problémákért. A válaszadók leginkább a gyárakat/üzemeket (61,7%), a közlekedést (51,1%), valamint a multinacionális cégeket (50,3%) teszik felelőssé a környezet romlása miatt.

15. ábra: Környezeti problémákért felelős tényezők (N=999 fő)

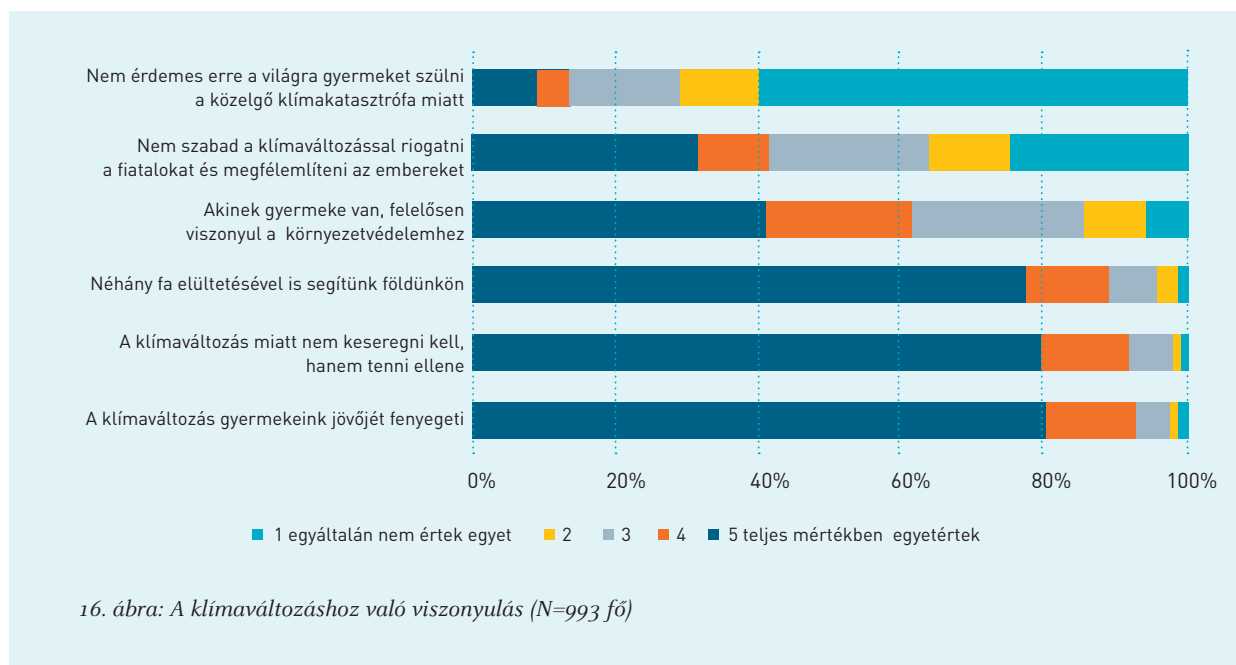
Amennyiben az életkori kategóriákat nézzük, kirajzolódni látszik, hogy az 50-59 éves (68,2%), valamint a 40-49 éves korosztály (67%) gondolja

úgy leginkább, hogy a gyárak, üzemek felelősek a környezeti problémákért, legkevésbé pedig a 60 év felettiek (54%).

Egy másik kérdésben a klímaváltozással kapcsolatos közkeletű állításokat fogalmaztunk meg, és arra voltunk kíváncsiak, hogy a megkérdezettek mennyire értenek ezekkel egyet.

A megkérdezettek 80%-a teljes mértékben egyetért azzal, hogy a klímaváltozás gyermekeink jövőjét fenyegeti, de emiatt nem keseregni kell, hanem

tenni ellene. Közel ugyanennyien teljes mértékben egyetértenek azzal, hogy már néhány fa elültetésével is segítünk a Földünkön. Azzal az állítással viszont, miszerint nem érdemes erre a világra gyermeket szülni a közelgő klímakatasztrófa miatt, a megkérdezettek mindössze 9%-a tud csak azonosulni.

Az idősebb korosztály – a 40-49 évesek (86,2%), és az 50-59 (85,3%) évesek – gondolja leginkább azt, hogy a klímaváltozás gyermekeink jövőjét fenyegeti, legkevésbé pedig a 18-29 évesek (72,2%). Azokról, akik szerint a klímaváltozás miatt nem keseregni kell, hanem tenni ellene (4-es vagy 5-ös pontszámot adtak az állításra), iskolai végzettség tekintetében elmondható, hogy minél magasabb valaki iskolai végzettsége, annál inkább egyetért

ezzel az állítással. A gyermekes válaszadók 47%-a véli úgy, hogy nem szabad a klímaváltozás miatt riogatni a fiatalokat és megfélemlíteni az embereket.

Azzal az állítással, miszerint néhány fa elültetésével is segítünk a Földünkön, a nők jobban tudnak azonosulni (82,4%-uk értett teljes mértékben egyet ezzel, a férfiak esetében ez az arány 72,4%).

9. táblázat: Mennyire ért egyet a következő állítással? Néhány fa elültetésével is segítünk Földünkön. (N= 993 fő)

	1 - Egyáltalán nem értek egyet (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 - Teljes mértékben egyetért (%)
Férfi	1,9	3,9	8,8	12,9	72,4
Nő	1,7	1,5	4,7	9,6	82,4
Teljes	1,8	2,6	6,6	11,2	77,7

A lakástípust nézve, a kertes házakban (90,7% adott 4-es vagy 5-ös értéket összesen) és az ikerházakban élőknel (100% adott négyes vagy ötös értéket összesen) a legnagyobb az egyetértés ezzel az állítással. Életkori bontásban azt láthatjuk, hogy minél idősebb valaki, annál inkább ért egyet azzal, hogy néhány fa elültetése is számít (a 18-29 évesek 63,1%-a értett teljes mértékben egyet, míg a 60 év felettiek 84,9%-a adott 5-ös értéket). Elmondható, hogy a háromgyermekes szülők pártolják leginkább a faültetést (88,4% teljes mértékben egyetért), míg legkevésbé a gyermektelenek hisznek ebben (64,5% adott ötös pontszámot).

A környezetvédelem iránt elkötelezettek körében 46,8% gondolja úgy, hogy akinek gyermeke van, felelősebben viszonyul a környezetéhez. Ez az arány a környezetvédelem iránt érdeklődők esetében 34,3%, míg a környezetvédelem kérdését ignorálók körében 27,8%. Elmondható tehát, hogy a környezetvédelem ügye iránt aktívan elkötelezettek szerint kiemelt szerepük van a családoknak a környezettudatos gondolkodás megszilárdulásában.

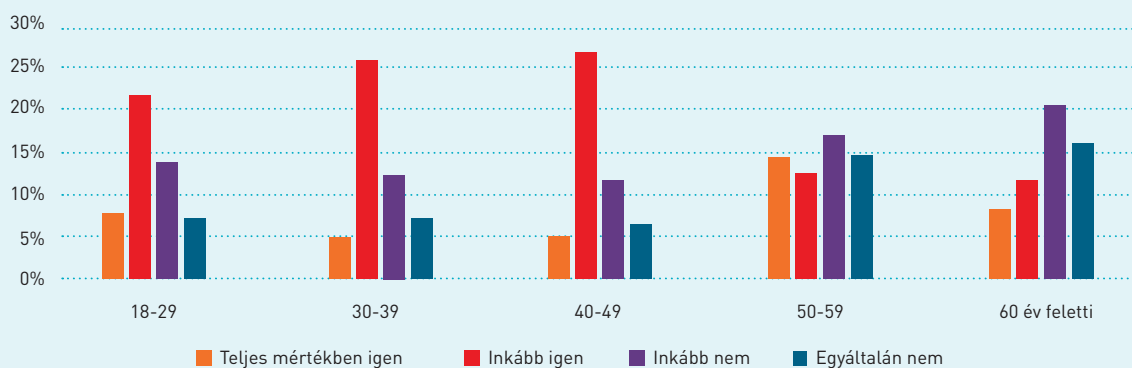
A válaszadók több mint háromnegyede (76,4%) szerint minden generációnak egyformán tennie kell a klímaváltozás ellen. 18% véli úgy, hogy a klíma- és környezetvédelem a mostani generáció feladata lenne, és csupán 5,2% gondolja, hogy már elkéstünk, mert az előző generációnak kellett volna cselekednie. A 18-29 évesek gondolják leginkább azt, hogy minden korosztályt be kell vonni a klímaváltozás elleni küzdelembe (86,9%), az életkor előrehaladtával folyamatosan csökken ez az arány (a 60 év felettieknel már csak 69,7%-a gondolja ugyanezt, ami kb. 17%-os eltérést mutat a két korcsoport között). Ellenben azok körében,

akik úgy gondolják, hogy a mostani generációnak kellene cselekedni, a 40-49 évesek felülreprezentáltak, hiszen 22,5%-uk van ezen az állásponton. Amennyiben az iskolai végzettséggel kívánjuk összevetni a kérdést, elmondható, hogy minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik valaki, annál inkább gondolja úgy, hogy a klímaváltozás ellen minden generációnak egyformán szükséges tennie (míg a 8 osztályt végzettek 65,5%-a vélekedett így, addig a diplomával rendelkezők 83,4%-a). A gyermektelen és az egygyermekes válaszadók nagyobb arányban gondolják úgy (81,3% és 77,2%), hogy minden generációnak szükséges cselekednie a klímaváltozás ellen, a négy- vagy többgyermekes válaszadóknál a mostani generáció felelőssége jobban előtérbe kerül.

A személyes felelősség kérdése

A környezetvédelemről, környezettudatosságról való általános gondolkodáson kívül, kutatásunk célja volt annak felderítése, mennyire éreznek személyes felelősséget a magyarok környezetük állapotáért, mennyire tartják magukat környezettudatosnak, és mit tesznek a magyar családok a mindennapokban a környezeti értékek megóvása érdekében.

A válaszadók több mint fele (58,3%) érez személyes felelősséget a környezet romlása miatt, míg 41,6%-uk nem érez így. Korcsoportos bontásban leginkább a 40 és 49 év közöttiek (63,8%) gondolják úgy, hogy van személyes felelősségük e téren. Az idősebb korosztályt, a 60 év felettieket inkább elbizonytalanította a kérdés, hiszen 51,5%-uk igen, míg 48,3%-uk nem érez felelősséget a környezet állapotának romlása miatt.

17. ábra: Érez személyes felelősséget a környezet állapotának romlása miatt? Életkor szerinti bontásban (N=999 fő)

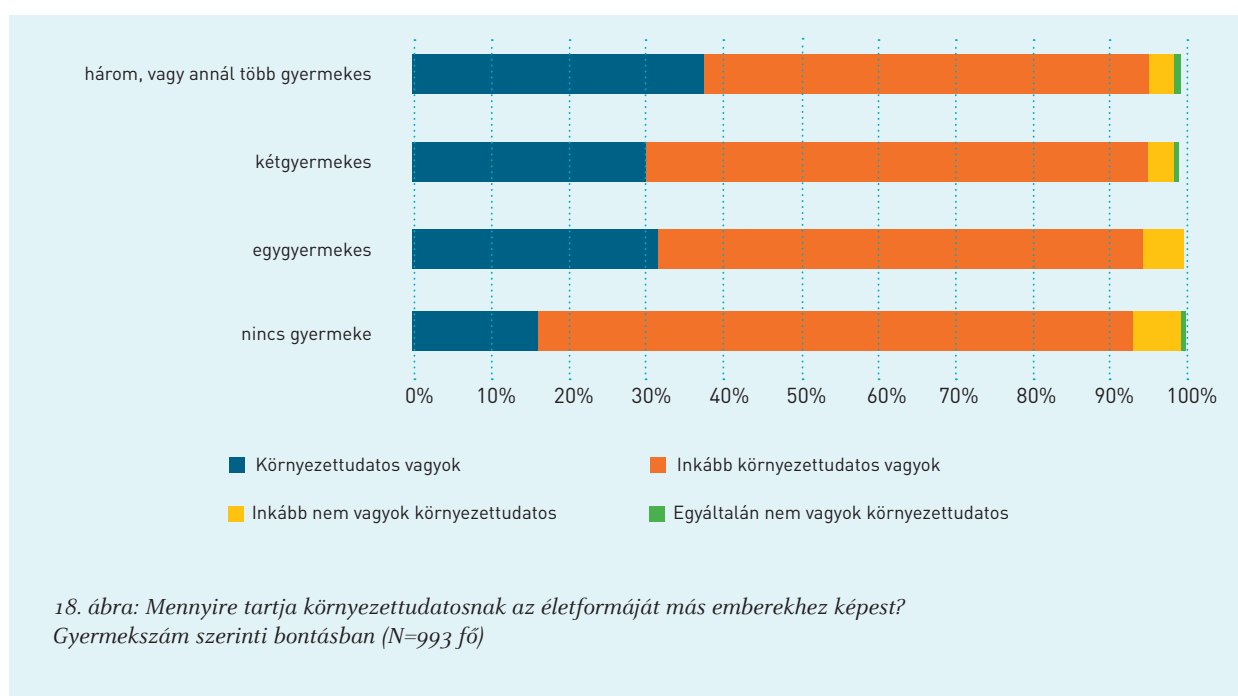
Iskolai végzettség tekintetében a középfokú (érettségi nélküli) végzettséggel rendelkezőket is megosztja ez a kérdés, hiszen 49,8%-uk érez személyes felelősséget a környezet állapotának romlása miatt, míg 50,2%-uk nem.

A szubjektív anyagi helyzet megítélését nézve, azt láthatjuk, hogy aki pozitívan ítélte meg az anyagi helyzetét, vagyis valószínűsíthető, hogy jobb anyagi körülmények között él, azok nagyobb felelősséget éreznek a környezet állapotának romlása miatt, mint azok, akik negatívan ítélték meg a saját anyagi helyzetüket.

A válaszadók több mint kétharmada (66,5%) „inkább környezettudatosnak” tartja magát más

emberekhez képest, közel egyharmaduk (27,6%) pedig „környezettudatosnak”. Vagyis a megkérdezettek 94,1%-a gondolja úgy, hogy alapvetően környezettudatos életet él. A nők egy kicsivel környezettudatosabbak (95%), mint a férfiak (93%). A családi állapotot nézve legnagyobb arányban a házasok mondják magukat környezettudatosnak (95,9%).

A gyermekek 94,7%-a környezettudatosabbnak tartja magát másokhoz képest. A gyermekes válaszadók között leginkább a három- vagy annál többgyermekesek gondolják környezettudatosnak az életformájukat, legkevésbé pedig azok, akiknek nincsen gyermekük.

A 200.000 Ft feletti egy főre jutó nettó összjövedelemmel rendelkező háztartásokat jellemzi leginkább a környezettudatosság: akik jobb anyagi körülmények között élnek, azok inkább tartják magukat környezettudatosnak.

A hétköznapi életben megjelenő környezettudatos életformára jellemző különböző állítások közül négy esetben is 90% feletti eredményt kaptunk: „Mindig lekapcsolom magam után a lámpákat.”,

„Igyekszem csökkenteni az eldobható dolgok használatát, amikor csak lehetséges.” és „Próbálom csökkenteni a hulladékot, rendszeresen szétválogatom az újrafelhasználáshoz”, „Spórolok a vízzel”. Tehát a magyar családok odafigyelnek a mindennapokban arra, hogy ne termeljenek felesleges hulladékot, illetve takarékoskodnak az energiával és a vízzel is, miközben arra is vigyáznak, mit dobnak a szemétkosárba.

19. ábra: Mennyire igazak Önre/családjára az alábbi állítások? környezetvédelem iránti elkötelezettség szerint (N=989)

A családosoak 94%-a környezettudatosan neveli gyermekeit. A szülők igyekeznek továbbadni gyermekeiknek a környezettudatos életformát, hogy később ők is hasonlóan környezettudatosak legyenek és vigyázzanak a Földre.

A gyermekek között az egy- és kétgyermekesek, illetve a három- vagy annál többgyermekesek alkotnak egy csoportot a válaszok alapján. A nagycsaládosoak spórolnak leginkább a vízzel, míg a hulladék rendszeres szétválogatása hátrébb sorolódik náluk. Ezt az egy- és kétgyermekesek teszik meg gyakrabban.

Azok, akik a családtagjaikkal gyakran beszélgetnek a környezeti problémákról, azok érzik leginkább elkötelezettnek magukat a környezetvédelem iránt. Közülük 68,5% gondolja úgy, hogy elkötelezett környezetvédő. Nem sokkal kevesebb azok aránya sem körökben (65,3%), akik helyileg termelt és szezonális termékeket vásárolnak. Azok a válaszadók viszont, akikre legnagyobb arányban jellemző, hogy a kimerült elemeket és a megmaradt élelmiszert is kidobják a szemétkébe, a környezetvédelmet ignorálók köréből kerülnek ki. A válaszadók 43,8%-ának egy autója van, 22,1%-ának kettő és 5,8% rendelkezik három vagy annál több gépjárművel. A megkérdezettek 28,4%-ának egyáltalán nincs autója. Az egy autóval rendelkezők körében a nők vannak többségben, de a kettő vagy annál több autóval rendelkezők esetében már a férfiak. Az autóval rendelkezők többsége házas (47,8%) míg az autóval nem rendelkezők közel egyharmada (26,5%) nőtlen/hajadon, s kevesebb, mint egynegyede házas (23,7%). A maximum 8 általánossal rendelkezők közel felének

nincsen autója, míg legnagyobb arányban (80,4%) az érettségivel rendelkezőknek van. Leginkább a fővárosban élőknek nincsen gépkocsija. A legnagyobb arányban a városban lakóknál van autó, többnyire egy. Ahogy növekszik a gépkocsik száma, úgy emelkedik a dízel motorok aránya is, vagyis a többedik autó már sokaknál nem benzines, hanem inkább dízel motoros. A mintában nagyon alacsony a hibrid (1,2%) és az elektromos autók (0,7%) aránya. Itt az a tendencia érvényesül, hogy ha valakinek az első autója hibrid vagy elektromos, akkor valószínűbb, hogy a második és a harmadik autója is az lesz. Az elektromos és a hibrid autók tehát még nem annyira elterjedtek a magyar családok körében.

Egy átlagos nap a megkérdezettek 45,1%-a gyalog, 43,3%-a pedig autóval közlekedik. Ezek mellett népszerűek még a tömegközlekedési eszközök (32%) és a kerékpár (31%) is. Az első helyen tehát nem az autós közlekedés áll, hiszen nagyon sokan gyalog járnak, illetve magas a tömegközlekedési eszközök és a kerékpár használatának aránya is. Gyalog inkább a nők (62,5%) szoktak közlekedni, jellemzően azok, akik panel vagy társasházban laknak, és akiknek a háztartásban az egy főre jutó nettó jövedelem alacsonyabb. Autóval inkább a férfiak járnak. Azok, akik egy átlagos hétköznap gyalog közlekednek, több mint fele (55,5%) elkötelezett a környezetvédelem iránt. Szignifikáns kapcsolat mutatkozik a település típusával: a városban (44%) vagy falun/községben (28%) élők, nagyobb része közlekedik autóval, mint a fővárosban (14,8%) lakók. Ez feltehetően az ingázásnak tudható be, hiszen a budapestiek

tömegközlekedéssel többnyire könnyen el tudnak jutni mindenhova. A kertes házban lakók (70,7%) nagy része inkább gépkocsival közlekedik. A jövedelmi viszonyokat tekintve minél magasabb a háztartás egy főre jutó nettó jövedelme annál inkább használnak napi szinten autót. A tömegközlekedéssel járók között több a 18-29 év közötti fiatal (24,1%). Mint ahogy az autót inkább a vidéken élők választják, úgy a tömegközlekedést inkább a fővárosban élők preferálják (35%). Az otthon típusát nézve inkább a panel (19,7%) és a társasházban (26,6%) élők választják ezt a közlekedési formát. A gyermektelenek is a tömegközlekedést használják nagyobb arányban (40,3%), nem úgy, mint a gyermekesek.

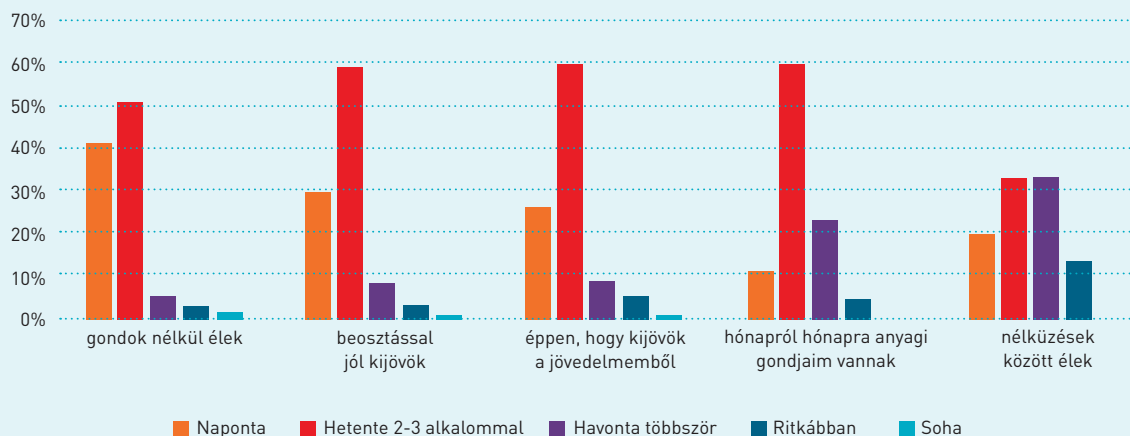
A válaszadók 75,4%-a egyszer sem, 15,4%-a pedig összesen 1-3 alkalommal utazott az elmúlt öt évben repülőgépen. A 1-3 alkalommal repültek többségük nő (56,6%), korcsoportos bontásban a 18-29 év közöttiek (26,1%) és a 60 éven felüliek (26,8%) használták ezt a közlekedési eszközt. Régiós bontásban a közép-magyarországiak (35,5%) repülnek a legtöbbször. Azok között, akik az elmúlt öt évben többször is repültek, nagyobb arányban vannak a gyermektelenek (38,2%), mint a gyermekesek (18,4%).

A válaszadók több mint 90%-a rendelkezik energiatakarékos eszközzel otthonában, mint például a mosógép, a hűtőszekrény vagy a televízió. Az újabb konstrukcióknak köszönhetően ma már nagyobb arányban csak energiatakarékos termékeket gyártanak. Ahogy csökken egy-egy eszköz megléte a háztartásban úgy növekszik az arra való igény, hogy a következő 5 évben beruházzanak egy-egy ilyen termékre a válaszadók. A megkérdezettek több mint 70%-a nem rendelkezik vízet újrahasznosító berendezéssel (75%), napelemmel vagy napkollektorral (71,2%), illetve elektromos (85,9%) vagy hibridautóval (84,3%). De valamenyiük esetében 10% körüli azon válaszadók aránya, akik az elkövetkező 5 évben szeretnének majd ilyen eszközöket vásárolni. Legnagyobb arányban a napelemnél és a napkollektornál láthatjuk ezt az igényt (24,1%), ami feltehetőleg annak is köszönhető, hogy 2021 januárjától az új házaknál kötelező lesz a megújuló energia alkalmazása. Elektromos és hibrid autót leginkább a diplomával rendelkezők terveznek vásárolni a következő 5 évben. Hibrid autót a legnagyobb mértékben a gyermektelenek (42,7%) vennének.

Családi állapot tekintetében többnyire a házaspár tervezik ezen eszközök beszerzését. Ruhát, illetve cipőt a megkérdezettek 10,9%-a havonta többször, 85,8%-uk pedig ennél ritkábban vásárol. Azok, akiknek nincsen gyermekük, gyakrabban vásárolnak maguknak ruhát, mint azok, akiknek van. A gyermektelen válaszadók 18,3%-a havonta többször is vásárol, míg a gyermekesek aránya ebben a kategóriában csak 4,5-9% között mozog. Anagycsaládosok vásárolnak a legritkábban (8,1%) maguknak ruhát vagy cipőt, inkább a gyermekek részére vásárolnak több ruhaneműt, illetve anyagi forrásaikat inkább másra csoportosítják.

A húsfogyasztási szokásokra is rákérdeztünk kutatásunkban, hiszen a népességnövekedés miatt egyre több élelmiszerre lesz szükség, egyre több húst állítanak elő, s ennek következtében még inkább növekszik az üvegházhatású gázok kibocsátásának mennyisége. A válaszadók közel egyharmada (29,2%) naponta eszik húst, 57,1%-uk pedig hetente többször is. A marhahús fogyasztásánál a legnagyobb arányban a 'havonta többször' válaszkategóriát jelölték meg. Vagyis marhahúst ritkábban, alkalmanként fogyasztanak a magyarok. A válaszadók 24,1%-a soha nem fogyaszt marhahúst.

A nők többször fogyasztanak húst, mint a férfiak, viszont a férfiak többször esznek marhahúst, mint a nők. A korcsoportokat összehasonlítva azt láthatjuk, hogy minél idősebb valaki, annál ritkábban fogyaszt húst. Ez a tendencia a marhahús esetében is hasonlóan alakul. A 18-29 év közöttiek 49,1%-a fogyaszt naponta húst, míg a 60 év felettieknek mindössze 19,9%-a. Marhahúst ugyanakkor a 18-29 év közöttiek 28,6%-a, a 60 év felettieknek pedig összesen 14,3%-a fogyaszt naponta. Akiknek nincsen gyermekük, gyakrabban esznek húst, viszont náluk kisebb is a heti fogyasztás aránya, mint a gyermekeseknél. Láthatjuk, hogy a gyermekesek odafigyelnek arra, hogy heti rendszerességgel egyen húst a család, s ez az arány a kétgyermekeseknél a legmagasabb. A húsfogyasztásra vonatkozó kérdésünk összefüggést mutatott még a szubjektív anyagi jólétre vonatkozó változóval is. Láthatjuk, hogy a jobb anyagi helyzetben élők többször fogyasztanak húst, mint azok, akik rosszabb anyagi körülmények között élnek. Érdekes azt is megfigyelni, hogy az utóbbi csoportba tartozóknál is hetente 2-3 alkalommal megjelenik a hús az étrendjükben.

20. ábra: Milyen gyakran eszik húst? Szubjektív anyagi helyzet megítélése szerint (N=1000 fő)

Azt már láttuk, hogy a családok odafigyelnek a háztartásokban a hulladék mennyiségének csökkentésére, ezért fontos kérdés, miként vélekednek a komposztálásról. A komposztálás során a háztartásban keletkezett hulladékmennyiség csökkenthető, és a folyamat eredményeképpen szerves anyagokat tudunk visszajuttatni a talajba.

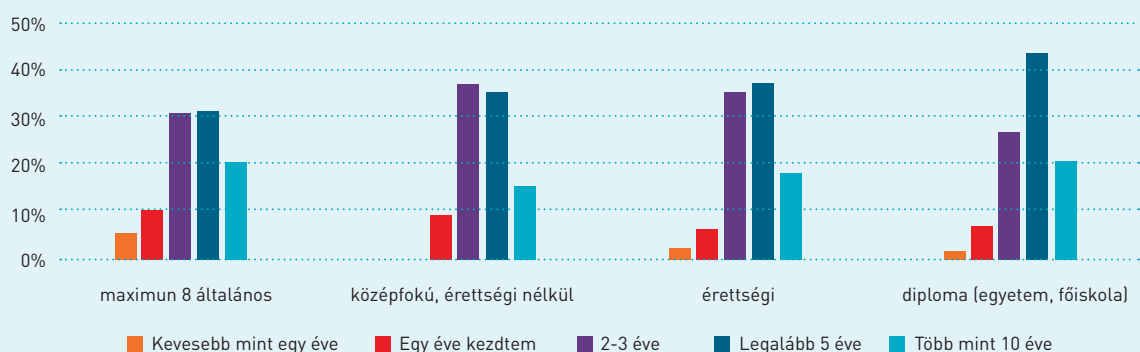
A megkérdezettek 38,4%-a komposztál otthonában, 61,5%-uk nem teszi. Érthető módon, akik családi házban laknak, inkább gyűjtik külön a szerves hulladékot. A komposztálók 63%-a érzi magát elkötelezettnek a környezetvédelem iránt, s mindössze 8,5%-uk érzéketlen a téma iránt.

A válaszadók 90,5%-a részben szelektíven gyűjti otthonában a hulladékokat. A megkérdezettek nagy többsége a műanyagot (93%) és a papírt (83,9%) gyűjti külön. E kettő mellett több mint 50%-ban mondták, hogy az üveget (56,4%), a veszélyes hulladékot (54,7%) és a fémeket (51,4%)

is külön gyűjtik. Érthető, hogy a műanyag, a papír és az üveg áll az első három helyen, hiszen a szelektív hulladékgyűjtő szigeteken is ezeket a hulladéktípusokat tudjuk külön lerakni. A használt ruhákat és cipőket a megkérdezettek 33%-a válogatja külön.

A szelektív hulladékgyűjtés híveinek 36,4%-a már legalább öt éve tesz így, 32,6%-uk pedig 2-3 éve, 18,8%-a már több mint 10 éve. Akik otthonukban szelektíven gyűjtik a hulladékot, azoknak az 59,3%-a a környezetvédelem iránt elkötelezett.

Érdekes, hogy korcsoportos bontásban azt láthatjuk, hogy a 60 év felettiek a leginkább aktívak, hiszen 39,8%-uk már legalább öt éve, 25,4%-uk pedig több mint 10 éve gyűjti szelektíven a hulladékot. A magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők 43,1%-a legalább 5 éve szelektíven gyűjti a szemetet.

21. ábra: Mióta gyűjt szelektíven szemetet? Iskolai végzettség szerinti bontásban (N=894 fő)

A megkérdezettek 9,3%-a egyáltalán nem gyakorolja a szelektív hulladékgyűjtést. 58,2%-uk szerint ennek nincsenek meg a feltételei. Második helyen az a válasz szerepel, hogy nem hisznek a sze-

lektív hulladékgyűjtésben, hiszen úgyis összeöntik végül a szemetet (15,7%). Összesen 15,2%-uk gondolja úgy, hogy fáradságos és bonyolult lenne kialakítani otthon ezt a rendszert.

Összegzés

A magyar emberek túlnyomó többségét (84,7%) foglalkoztatja a környezetvédelem kérdése. Legtöbben (79,2%) gyermekeik jövője miatt tartják fontosnak a környezet védelmét, a Föld megővését. A válaszadók nagy többsége szerint a bolygónkat érintő környezetszennyezés súlyos gond (89,5%), és kiemelkedően magas azok aránya, akik szerint felettébb súlyos problémával állunk szemben (60,4%). Habár a 40 éven felüliek tartják legsúlyosabbnak a Földet érintő környezetvédelmi problémát (61-69%), mégis azt látjuk, hogy a fiatalabb korosztály elégedetlenebb a környezetvédelemre irányuló figyelem mértékével. Ebből egyrészt azt látszik, hogy bár a 40 éven felüliek szerint súlyos problémával állunk szemben, az arra adott reakcióink inkább jó irányúak, másrészt azt is megfigyelhetjük, hogy a fiatalabb korosztály elégedetlenebb a környezetvédelmi problémákra adott reakciók kapcsán, szerintük ugyanis a helyzet nem olyan súlyos, ám mégis komolyabb figyelmet érdemelne.

Az életkor előrehaladtával növekszik a környezetvédelem iránti elköteleződés mértéke. A „csak” érdeklődőknél ez a folyamat éppen ellentétesen alakul, vagyis minél fiatalabb valaki, annál nagyobb eséllyel mutat inkább érdeklődést, de kevésbé elköteleződést a környezetvédelem iránt. Mindebből arra következtethetünk, hogy a környezetvédelem iránti érdeklődés a kor előrehaladtával komolyabb elköteleződéssé alakul át.

Figyelemre méltó, hogy a párkapcsolat területén elköteleződést vállalók (házasok, valaha házasságban élők: elváltak és özvegyek) számos kérdésben mutattak hasonlóságot. Esetükben mindig az rajzolódott ki, hogy a magánéleti elköteleződéssel párhuzamosan többségük a környezetvédelem témája iránt is kötelezettséget vállal. Nem volt ez másként a gyermekesek esetében sem, ahol a gyermekvállalás és a környezeti kérdések közötti kötelezettségvállalás kapcsolódott több esetben is össze. A gyermekes válaszadók 65,1%-a elkötelezett környezetvédőnek tartja magát, míg

a gyermektelenek esetében ez az arány alig több 40%-nál (41,6%).

Leginkább a hulladék növekvő mennyisége és annak nem megfelelő kezelése zavarja az embereket. A European Commission adatai szerint az európaiak 43%-a, míg a magyarok 49%-a aggódik a növekvő hulladékmennyiség miatt. (European Commission 468 2017: 11-24) Habár kutatásunk résztvevői ennyire nem érzik drasztikusnak a helyzetet, így is 37,6%-ukat zavarja a hulladék növekvő mennyisége. A legégetőbb problémának az egyszer használatos műanyagot tartják a megkérdezettek. A lakóhelyükön történő szemetelést és illegális szemétkerakást nagyobb problémának tartják a gyermekesek, mint a gyermektelenek. A globális felmelegedést is fenyegetőbbnek érzik, akiknek van gyermekük.

A fővárosban élők számára a legsúlyosabb problémát a levegőszennyezés mértéke jelenti. A községekben, falvakban élők esetében a probléma súlyossága a fővárosban élőkéhez képest jelentősen csökken. A válaszadók 43,8%-a szerint a közvetlen környezetükben a környezetszennyezés olyan probléma, melyen viszonylag könnyen lehet változtatni. A fővárosban és a megyeszékhelyeken élők jóval súlyosabb problémának érzékelik a saját lakóhelyükön történő szennyezést (53,7% és 53,3%), azaz a településnagysággal párhuzamosan növekszik a környezetszennyezés megítélésének mértéke és az amiatti aggodalom.

Ma még sokaknak távolinak tűnik a környezet-szenyyezés problémája, amely nemzetközi megoldásra vár. Minél távolabbinak érzik, annál jelentősebb gondként tekintenek a környezetszennyezésre. A probléma súlyosságának mértékét erősebbnek érzékelik országos szinten, mint lokálisan, helyi szinten (településen: 41,4%, Magyarországon: 69,6%). Globálisan nézve pedig még nagyobbnak tartják a bajt, hiszen 86,8% gondolja, hogy a Földet sújtó környezetszennyezés mértéke komoly, 65,6%-uk szerint kimondottan súlyos probléma.

A magyarok sokkal inkább nemzetközi szinten

tartják indokoltnak a klímavészhelyzet kihirdetését, mint helyben: település típustól függetlenül csak harmaduk ért egyet teljes mértékben a klímavészhelyzet kihirdetésével a saját településén, míg közel dupla ennyien gondolják ezt indokoltnak a világban.

A magyarok 93,9%-a tapasztalta az éghajlat, az időjárás változását az elmúlt 10 évben. Három területen érzékelték leginkább változást: az évszakok megváltozásában (77%), az átlagos hőmérséklet emelkedésében (74%), valamint a szélsőséges időjárási viszonyokban (69,4%), de sokan említették a szárazságot is (50,3%), főképp a vidéken élők.

Az eredmények jól szemléltetik, hogy az adatfelvételt 2020 elején, már a koronavírus megjelenését követően történt, hiszen a válaszadók legnagyobb arányban (68,1%) a járványok terjedését jelölték meg, mint a klímaváltozás egyik hatását. Ezt követte a növény- és állatvilág pusztulása (65,6%), valamint a szélsőséges időjárás (64,8%). Legkevesbé tartották valószínűnek a tömeges elnéptelenedést (38,3%), valamint az élettartam csökkenését (38,4%). Leginkább a három- (78,2%) és kétgyermekesek (72,2%), legkevesbé pedig a gyermektelenek (57,8%) gondolják a klímaváltozás lehetséges hatásának a járványok terjedését. A válaszadók több, mint fele (60,2%) szerint a klímaváltozás hatásai Magyarországon már most is érzékelhetők.

A válaszadóknak ugyancsak több mint fele (58,3%) érez személyes felelősséget a környezeti károk miatt, leginkább a 40 és 49 év közöttiek. Egy európai kutatás szerint a legelterjedtebb környezettudatos cselekvés a szelektív hulladékgyűjtés, hazánkban a megkérdezettek 64%-a gyűjti szelektíven a háztartási hulladékot. (European Commission 468 2017: 11-24) De leginkább a gyárakat/üzemeket (61,7%), a közlekedést (51,1%), valamint a multinacionális cégeket (50,3%) teszik felelőssé a környezeti károkért.

A megkérdezettek 79,2%-a teljes mértékben egyetért azzal, hogy a klímaváltozás miatt nem keseregni kell, hanem tenni ellene. További 77,7%

teljes mértékben egyetért azzal, hogy már néhány fa elültetésével is segítünk a Földünkön. Azok között, akik környezettudatosan nevelik gyermeküket ezek az arányok még magasabbak. Leginkább a háromgyermekes szülők vélekednek így (88,4% teljes mértékben egyetért), míg legkevesbé a gyermektelenek (64,5% adott ötös pontszámot). A környezetvédelem iránt elkötelezettek gondolják leginkább azt, hogy akinek gyermeke van, felelősebben viszonyul a környezetéhez (46,8%), és ők értették legnagyobb mértékben egyet azzal az állítással is, miszerint néhány fa elültetésével is segítünk a Földünkön (80,3%).

A megkérdezettek 80,3%-a teljes mértékben egyetért azzal a kijelentéssel, miszerint a klímaváltozás gyermekeink jövőjét fenyegeti. A magyarok egyértelműen elutasítják azt az állítást, miszerint nem érdemes erre a világra gyermeket szülni a közelgő klímakatasztrófa miatt, mindössze a válaszadók 9%-a osztja ezt a véleményt. A válaszadók több mint háromnegyede (76,4%) szerint minden generációnak egyformán szükséges tennie a klímaváltozás ellen.

A gyermekes válaszadók között leginkább a három vagy annál többgyermekesek tartják környezettudatosnak az életformájukat más emberekhez képest. Legkevesbé pedig azok, akiknek nincsen gyermekük. A családosok 94%-a környezettudatosan neveli gyermekeit.

A magyar családok tehát tudatában vannak a környezetünket fenyegető problémáknak és gyermekeik jövője miatt aggódnak leginkább, ennek érdekében pedig hajlandóak tenni és tesznek is a környezetvédelemért. A gyermeket nevelők felelősebben viszonyulnak a jövő nemzedékéhez, így a családosok jelentik természeti értékeink megóvásának biztosítékát. A családok az élhető jövőt építik, a családosoknak fontos, hogy a gyermekek egészséges környezetben, a természettel minél nagyobb összhangban nőjenek fel, lássák a gyermekek azokat a természeti értékeket, amelyeket a szüleik is láthattak.

Felhasznált szakirodalom

- Aujeszky T. et al. (2019) *A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon*, 2018. Budapest: KSH.. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/fenntartfejl/fenntartfejl18.pdf> (Letöltés: 2020. április 11.)
- Dr. Benedek Zs., Dr. Csutora M., Dr. Harangozó G., Marjainé Dr. Szerényi Zs., Dr. Szabó Z., Tabi A., Vetőné Mózner Zs. (2012) *Az ökológiai lábnyom, mint hivatalos mutató magyarországi bevezetése*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem Fenntarthatósági Indikátorok Kutatóközpont. http://korny.uni-corvinus.hu/fik/az_okologiai_labnyom_magyarorszagon_2012.pdf (Letöltés: 2020. április 15.)
- Dr. Béres A., Csiáry N., Gadács R., Laczkó B., Márton Zs., (2017) *A komposzt is érték*. Budapest: Hermann Ottó Intézet Nonprofit Kft. http://www.hermanottointezet.hu/sites/default/files/a_komposzt_is_ertek.pdf (Letöltés: 2020. április 15.)
- Dr. Csutora M., Dr. Kerekes S., Dr. Kocsis T., Marjainé dr. Szerényi Zs., Széchy A., Tabi A., Vetőné Mózner Zs., Dr. Zsóka Á. (2012) Fenntartható fogyasztás? Közösségi, vállalati és egyéni kibúvó stratégiák. In: Kerekes S. és Csutora M. (szerk.) *Fenntartható fogyasztás? Trendek és lehetőségek Magyarországon*. Budapest: AULA Kiadó. 41-88.
- Ding, G. and Banihashemi. S. (2017) *Ecological and Carbon Footprints - The Future for City Sustainability*. Elsevier, 43-51. https://www.researchgate.net/publication/315875222_Ecological_and_Carbon_Footprints-The_Future_for_City_Sustainability (Letöltés: 2020. április 16.)
- European Commission (2019). Special Eurobarometer 468. European Union.
- Faragó T., Iványi Zs., Führer E., Járó Z., Jászai T., Kovács G., Mika J., Nováky B., Nováky E., Petrasovits I., Práger T., Szalai S. (1990) *Az éghajlat változékonysága és változása: okok, folyamatok, regionális hatások, különös tekintettel a lehetséges társadalmi-gazdasági következményekre a nemzetközi együttműködésből adódó feladatokra*. Budapest: KTM – OMSZ. http://real.mtak.hu/65992/1/Eghajlatvaltozas_1990_u.pdf (Letöltés: 2020. április 11.)
- Ilyés T., Tömöri L. (én.) *Komposztálás a családban*. Magician Grafikai Stúdió Kft. <http://www.kothalo.hu/kiadvanyok/komp-fuz.pdf> (Letöltés: 2020. április 15.)
- Kádár I. (1992) *A szennyezett talajok vizsgálatáról*. Budapest: Környezetvédelmi Minisztérium. https://www.mta-taki.hu/sites/all/files/dokumentumok/10_ki_karment_kezikonyv2.pdf (Letöltés: 2020. április 11.)
- Leger, M., Pruneau D. (2012) Changing Family Habits: A Case Study Into Climate Change Mitigation Behavior in Families. *International Electronic Journal of Environmental Education*, 2. évf. 2.sz. 77-87. https://www.researchgate.net/publication/265906665_Changing_Family_Habits_A_Case_Study_Into_Climate_Change_Mitigation_Behavior_in_Families (Letöltés: 2020. április 17.)
- Schäfferné Dudás K. (2008) *A környezettudatosság többszintű értelmezése és a környezettudatos fogyasztói magatartás vizsgálata*. Doktori értekezés. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Gazdálkodástani Doktori Iskola. <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/15247/schafferne-dudas-katalin-phd-2008.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Letöltés: 2020. április 15.)
- Szabó M. (2012) *Bevezetés a környezetvédelembe*. In: Szabó M., Angyal Zs. (szerk). *A környezetvédelem alapjai* 2012. Budapest: Eötvös Lóránd Tudományegyetem. 10-21. http://etananyag.ttk.elte.hu/FiLeS/downloads/EJ-A_kornyezetvedelem_alapjai_OK.pdf (Letöltés: 2020. április 11.)
- Vetőné Mózner Zs. (2012) *Fenntartható életmódok felé: lehet-e az ételmiszer-fogyasztás fenntartható?* http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1066/1/ff_otka68647p111.pdf (Letöltés: 2020. április 16.)
- Wolff, E., Santer, B., Hoskins, B., Mitchell, J.F.B., Palmer, T., Shepherd, J., Shine, K., Solomon, S., Trenberth, K., Walsh, J., Wuebbles, D., Fung, I. (2020) *Climate change evidence and causes*. Royal Society and the US National Academy of Sciences. https://royalsociety.org/-/media/Royal_Society_Content/policy/projects/climate-evidence-causes/climate-change-evidence-causes.pdf (Letöltés: 2020. április 11.)
- <http://hasznositsd.hu/fogalomtar/kornyezetszennyezés> (Letöltés: 2020. április 11.)